p iudiciu. et p ipsius discretionis exercisse modu. Que nimi
rum clementiori nob uidet moderamine temperanda.
De qua uidelicet habenda discretione si tua frat nitas hesitat.
gregoriane auctoritatis testimoniu legat.
F raternitati tue mandam. ut fr em istum sue abatie restituat
et si quia annis penitentie transactus habet. sacerdotali sibi
officio restituto. eu sacris altarib; ministrare pmittat.

LVI Placuit nob sermo. Omib; epis hispanie.
quem nup de uob audiuim. quo tutati estis iudeos qui int uos
habitant ne interimerent ab illis qui cont sarracenos in hispa
niam pficiscunt. Illi quippe stulta ignorantia ut forte ceca
cupiditate comoti. in eoru necem seuire uolebant quos diuina
forsitan pietas ad salute predestinauit. Sic et iam beat
gregori quosdam qui ad eos delendos exardescebant phibuit
impium ee dicens. eos delere uelle. qui dei misericordia
seruati sunt. patria libertateq; amissa. diuturna penitentia
patrum p iudicio in effusione sanguinis saluatoris dap
nati. p terrarum orb plagas. dispsi uiuant. Dispar nimiru
÷ iudeoru et saracenoru causa. In illis eni qui a xpianos pse
isse quunt. et ex urbib; et ppis sedib; pellunt. iuste pugnat
hi ubiq; seruire parati sunt. Quenda etia epm sinago
gam eoru destruere uolente cohibuit. HVGONI abbti

LVII Fr. nr richeri senonensis archiepi. CLVNIACENSI.
misit ad nos. ut ei. palliu concederem. Qd nimirum leuit
et absq; maxima ulla consideratione non oportuit nos dare. pserti
cu clarum sit. absenti psone illud mitti minime debere.

LVIII. Eos qui in hispaniam . clero uulonensi.
pficisci destinarunt. paterna karitate hortam. ut que
diuinit admonita cogitauer. ad effectum pducere suma
cu sollicitudine p curent. quia iuxta qualitatem pecca
minu suoru. un quisq; suo epo. ut spuali patri cofiteat.

usq; ne diabolus accusare de inpenitentia possit. modus
penitentie imponat. Nos u auctoritate scor aplor pe
tri & p. & penitentia tis leuam & remissione in pecca
tor facim. oratione psequentes. CLERO VULTNESI.

LVIIII Penitens psentiu portitor ad nos ueniens retulit se instictu
diaboli queda pbrm armatu sup se irruente ictuq; fe
rente occidisse. Unde quia in canonib; habet p interfecti
one armati pbri simplice penitentiam ee dandam. iniu
ximus sibi penitentiam dece annor. ita ut hic usq; ad pas
ca ieiunet ~~ieiunet~~ trib; dieb; p ebdomadam. in pane &
aqua. & non utat calciamtis neq; lino. Ab octaua pente
costen usq; ad festiuitate sci martini. ieiunet duob; dieb;
p ebdom. & a festiuitate sci martini usq; ad natale dni
aut faciat carcere ieiunans cotidie in pane & aqua. aut
eat exul. & ieiunet trib; dieb; in pane & aqua. Ab octaua
epifanie usq; in quadragessima ieiunet trib; dieb; in pane
& hec faciat usq; ad annos .v. Ab ingressu aut ecclie & co
munione .vii. annos abstineat. Berengario narbonesi uicecomiti

LX. Nouerit prudentia usa nobis placuisse. qd iudeos qui
sub ura potestate habitant. tuitati estis: ne occiderent.
Non eni gaudet ds effusione sanguinis: neq; letat in
pdicione malor. WIFREDO EPO.

LXI. Omis leges tam ecclastice q seclares effusione humani sangu
nis dapnant. Nisi forte commissa crimina aliquem iudicio
puniant. ut forte ut de sarracenis hostit exacerba[illegible]om
cubat. Consulte g & laudabilit fecistis. qa iudeos sine
causa adgrauari non adquieuistis. Monem & ia. ut dehinc
siop fuerit. simili m faciatis. EPIS SCOTICE.

LXII. Ille qui ordinand e eps. electionem sua psentia cleri &
popli debet approbare. ac in examinatione sua decretu
in quo affirmationes clericor contineant offerre. Ite.

S i meliorib; de clero & poplo electio iohis pbri placuerit te.
ipsu cu idoneis testib; uidelicet cleri & popli nr̄e ii litt̄is
uit singulis eccl̄ie uoluntas significet dirigite. quatin⁹
ordinatione illi iuste & canonice celebrare ualeam⁹.

lxiii. R elatu aplice sedi qd sine gñi RAINALDO CUMANO EPO.
meroze non didicim⁹. de crismate unde religio xpiana
confirmat contra statuta scōꝝ patrū annualē precium
pcipi. Unde in mantua sinodo te admonuim⁹ te admonui
mus. ut tam detestabile heresim. in spacio tuo fieri ulteri⁹
non pmitteres. qd quia neglexisti quid inde merearis ipse
ppende. & ppendens ita diligent corrige. ut & heresis uena
litatis omnino remaneat. teq; pro aplice sedis obedien
te gessisse ostendas. A. ALBERO MARCHIONI.

lxiiii N ullus debet ordinari eps nisi prius a clero & poplo fuerit elec
tus. & si ipsi⁹ electio p idoneos testes. cleri & popli non fuerit
appbata. CLERO & POPULO WAPINCENSI.

lxv. S ciatis nos ribaldum inuasorem eccl̄ie uest̄e uinculo excommu
nicationis innodasse. & a comunione scē eccl̄ie separasse
Insup etiā in tota parrochia uest̄a omne ecclasticu officium
pt baptismū aplica auctoritate interdicim⁹. ita ut nec etiā
mortuis officium aliqd inpendat donec de medio ur̄i
pdicti iniquitatis uirum eiceritis. & alium dignū & ido
neum elegeritis. RAIBALDO ARELATESI ARCHIEPO

lxvi N oueritis nos ribaldu a pdecessorib; nr̄is iuste depositu. a com
munione scē eccl̄ie sepasse. & in tota parrochia uapi
censi omne ecclasticum officiū pt baptismū interdixisse.
donec ribal expuls⁹ fuerit. & alt dignus & idoneus eligat

lxvii. H ernolfus EX REGISTRO EIUSD.
sanctonensis instantia. & laudus lucerin⁹ in italia epi.
multis certisq; criminib; accusati. alt qd eccliaru eccliasti
coꝝq; ordinum consecrationē simoniace id: intuitu mercede

pecunia fecerit. alter si quod officium sibi ab ordo apostolico iniunctum
dictum: presumpserit. convicti iudicio sunt synodali depositi.
Item. Michael pesauriensis episcopus quod res ecclesie sibi commisse mul
timodis dilapidaverit accusatus atque convictus depositioni
LXVIII e. sententia episcoporum addictus. Heliniando Lugdunensi episcopo.
Claret intelligentie tue in canonibus haberi. quod nullus si
ne legali iudicio spoliatus nisi prius ea que expoliatus est sibi
restituantur iudicio cogatur representari. Preposito Florentine ecclesie.
LXVIIII. Audivimus episcopum ut in ultra montes isse. et quibusdam ut in
regiam curiam ut ibi introitum et vitam eius examinaret adire
precepisse. Quod quidem cum nulli regum ut imperatorum ecclesiastica
negotia liceat tractare: ad apostolice sedis contemptum videtur
factum fuisse. Alberto Metensi episcopo.
LXX. Presentium portitorem quem parentum incuria per pecuniam
non episcopo sed cuidam principi eidem invitum sacerdotii dignitatem
optinuisse significasti. licet sancti canones deponendum esse testentur.
tamen quia culpam istam nesciens. et coactus commisit. seque
ab eodem ordine ut deponeretur ultroneus supplicavit. ex con
sideratione discretionis que omnium virtutum mater magis quam ex rigo
re canonum misericordie viscera adhibendo ipsum in eodem ordine esse fraternita
ti tue consulimus. ita tamen ut quia ecclesia illa cui deservit
sacerdotum pecuniam non patitur. suspensus a sacerdotali officio
permaneat. Quod si forte ecclesie utilitas exegerit ut curam re
giminis assumat. liceat eum ex concessione episcopi sui firmique obe
dientia sacerdotali officio fungi. Autido episcopo.
LXXI. Conquestus est Bernardus episcopus hugonem cardinalem ob nullam
culpam nisi quia a symoniaco ordinatus fuerat deposu
isse. Unde apostolica auctoritate fraternitati tue mandamus
ut congregatis comprovincialibus episcopis causam diligenter discutias. et si ita
inveneris. ut pro alia culpa depositus non fuerit. eum loco suo et
episcopatui nostra apostolica fultus auctoritate restituas.

lxxii C enomannensē electum pro eo qđ filius sacerdotis dr. si certe — Bartholomeo turonensi archiepo.
meum uirtutes conueniunt. ptpr non reicim⁹. sed suffraganeis
eab; meritis suscipim⁹. n tam ut pgsti imposterū assumatr. sed
ad tp⁹ ecclie piclo consulatr. Clero Mediolanensi.

lxxiii. A rchiepm urm simoniacū se fecisse nullus urm ignorat.
quia dū abatias & ordines uendit hoc & iā ipse ppalat.
Le. Noueritis nos in sinodo antea romana epis omib; & religiosis
frib; adiudicantib; decreuisse. ut simoniacis & fornicatorib;
officium celebrari n debere. nec aliquē xpianū id ab
eis audire. Populi itaq; a simoniacis & ab his quos fornicationi
abuti cognoscatis officiū audire interdicite. & sacerdotes nich
omin⁹ a tam nefaria presūpcione repellite. Siquis u sacerdo
tū diaconoꝝ uel subdiaconoꝝ officiū contumacit deserens
feminā sibi poti⁹ eligit sic sponte ob fornicatione dimittat officiū
ita ob puaricatione dimitte cogatr & inuit⁹ beneficium.

lxxiiii S ciat nobilitas ura a. u. Populo mediolanensi.
nos in romana sinodo. consilio ceto sci conuent⁹ decreuisse
ut a pbro simoniaco seu cōcubinā habente. missa a nullo
fideliū audiat. Eos & iā qui ut fornicari liceat diuinū
officium derelinquunt. & a deo recedentes diabo et ppi
b; seruiunt. sicut se iustissime officio alienos faciunt.
ita beneficio eccliarū puatos ee adiudicabim⁹. Stephano

lxxv. Q ut in canonib; determinata. Aluernensi epo.
penitencia. ē. omnino obseruanda. Sed misericordie gra quę
nulla lege concludit. nullo tpris spatio cohercet. n ē
pie penitentib; deneganda. Pastoralit itaq; discretionis
unicuiq; contrictionem cordis. & doloris affectū magis
q temporis spatiū attende. & p meritis opum fructuq;
penitencie misericordie oleū adhibe. Clero neopolitano

lxxvi O rdinaciones ab eustacio orientano epo non legalit
in ecclia usa factas. p restitucione leonis epi uri omnino

irritas et uacuas habi decernim'. Odolrico epo

LXXVIII Rogabas ut pbro albizoni psentium latori misericordiam
impendentes officium misse concederem. Significasti eni
eum cu matre sua fornicatu fuisse. et ob hoc penitentia
xv. annoru accepta. vii. iam annos pleuisse. viii.
quid adhuc supe e. Ex quib; unu sibi causa tue tuq;
dilectionis precib; indulxim'. Ceterum licet iuxta canonu
rigore a sacerdotio debeat omnino deponi. ut si qua ei mia sit
impendenda p merito religiose conuersationis post pac
tam debeat penitentiam consequi. hoc tue discretionis
arbitrio solo respectu mie aplica auctoritate relin
quim'. presertim cum p te ualeat clari inquiri. quales
penitentie exhibeat fruct'. quamq; utilitati eccle sit
necessari'. Constantino Aretino epo.

LXXVIIII Scripsisti quedam eccle tue filiu concubine sue in quar
ta linea consanguinitatis alti' scilicet desponsata. p coniu
ge duxisse. Iurauerat eni ea ut asseris in matrimoniu
pprius ducere sponsus. Iurauit et illam in fornicatio
ne retenere incestuosus. R.

Aplica fulti auctoritate tibi iudicando consulim'. spo
sam ppo sponso concedi. illi uidelicet qui nulla
consanguinitatis copula iungit sibi. Cum misericordi'
piurii pena que piurandis culpis contribuit indulgen
da e q pena piurii. cu pseuerantia criminis ut delicti
Trib; denique peccator iste notatur criminib; piurio adul
terio. incestu. Piurio namq; quia qd obseruare n potuit legaliter
sine iudicio parentu ut iudiciu temere iurare presu
sit. Adulterio quidem qm quasi alti' sponsam uiuente patrino
concupiuit. et seduxit. Incestu quia contra decreta patru
uenit. q liceat pmiscere. sanguine sanguini n ueretur.
R. Nosti quid sacri canones de huiusmodi hoie decreuer.

uidelicet si laic᷑ fuerit. n̄ p̄mouea᷑ ad cleru. si cleric᷑ ulti᷑
n̄ ascendat. ADELAISIE COMITISSE.

xxx W ido mediolanensis. ⁊ p̄ criminib; que comisit. ⁊ p̄ sup̄bia
q̄ua se eleuare contra ap̄licam sede p̄sūpsit. sc̄a sinodo id
decernente ab omni ep̄ali officio suspensus ē. ⁊ quemadmodū
asten͡sis electus uł ē. uł dici possit ep̄s. cū a non ep̄o mini
me sit benedictus s; maledict᷑. inuenire non possum᷑. aut
eni q̄d fieri n̄ pot̄ ap̄lice sedis iusta ⁊ legitima auctoritas
adnullabit᷑. aut ipse elect᷑ p̄ hac causa int̄ ep̄os nonnu
merabit᷑. HELINANDO LUDUNENSI EPO.

xxxi U t plenius in nostro registro cognoscere potes. duob; constantino
politanis clericis cū patriarca suo lite habentib; licet pat̄
archa sup̄bus fuerit. iudiciū tam̄ beati gregorii uolens
nolens sustinuit᷑. GERVASIO REMENSI ARCH.

xxxii I uste non potest fieri. ut p̄us quis a quoq; p̄lato excōmunicet᷑.
q̄ missa sinodica canonice ad respondendū uocetur. GEBO

xxxiii H ic clericus ordinē habet p̄b̄ri. ARDO IUVAVENSI ARCHIEPO.
sed quia caduco morbo laborat. ⁊ ipsi hoc inpresentiarū
agnouim᷑. n̄ ausi fuim᷑ concedere sibi ut offerret. uł missā
celebraret. Quia u᷑ langor inculpa n̄ causa ē. sup̄ hac re
auctoritatis iure decreta consulendū delibauim᷑. Consuli
mus itaq; ut si frequent᷑ hoc morbo tangit᷑ ab oblatione
omnimodis ⁊ missarū celebratione p̄hibeat᷑. Indecens
eni ⁊ piculosissimū. ut hoc ei accidat. quatin᷑ in consecrati
one eucaristie morbo illo᷑ epilentico cadat. Si u᷑ di mīa
conualuerit. q̄d q̄d n̄ culpa sed infirmitas ē in causa. eū
sacrificare iā non nedicim᷑. BEMANNO PATAVIENSI EPO.

xxxiiii P resentiū lator raipulo᷑ monac᷑ ad nos ueniens. causam
suā cū gemitib; ⁊ precib; enarrare curauit. dicit eni se
instigante diabolo claustrū monast̄ii. ubi subdiaconat᷑
fungebat᷑ officio deseruisse. atq; euuangliū cui᷑ officium nō ū

suscepat ad missas p ignota loca p aliq tpa falsa ostentatioe
legisse. Sic tandē ad monastium rediens penitentia accep.
duas iā carinas effecit. & ierosolimā causa orationis accessit.
Quappt fraternitas tua quicumque presumptione q gessit debita
uindicta ut dicit. ac digna penitentia succesit. & quia limina
aplor pncipum curauit adire debet etiā p se misericordiam sentire.
Itaq; si ita ē & si grauiorib; criminib; eū non grauari & officio uita
illi noueris concordare. potius nro iudicio & p missione ad ceteros
gradus attua caritate sublimari. **ADHELARDO SVESSIONENSI EPO**

LXXXV. Quod in .xxx. annor longitudine. homicidii in treua dei facti
penitentiam extendisti. constitutioni huic auctoritatē n
dam. quia in sacris hoc canonib; non inuenim. tam qa a
prudentib; & religiosis uiris treua dei p seruanda in p(er)petuo
pace ē constituta omnino n reprobam. **WILLELMO MARCHIONI.**

LXXXVI. Audiuim qd hanric rauennas dictus archieps. in(p)sus sit te
excomunicare. aplica auctoritate te tuosq; absoluentes.
mandam non curare. **HEDONI TREVERENSI. & THEODRICO**

LXXXVII. Presentium lator cosald pbr **VIRDVNENSI.**
ad limina aplor ueniens querelam aplice sedi deposuit.
beneficiū & altaria que p canonica uirdunensis eccle op
tinere solebat. a quodā diacono richerio nomine sibi ablata ēē.
Dixit eni qd quondā in infirmitatē cadens feruore passionis
oppressus. monachum se facere pmiserit. non tam ut monas
tio uel abbati se tradidit. uel p missionē scripserit. sed confitet
qd p fatum beneficiū in manu aduocati eccle sue refutau.
At pq conualuit monachū se facere mox negauit. Dixit &
qd cum infirm iaceret predictus richerius beneficiū suū
ab epo uirdunensi adquirere potuisset. quia dix eū monac
iā factū ēē. Causa differē in treuerense sinodū in qua pfat
richer diacon mala fide adquisisse ac male tenuisse ē conuict.
Quappt quia & beati benedicti canonesq; p cipiunt patris

et predecessoris nostri sci gregorii pp. constitucio videlicet monac
ante unius anni pbationem effici. Si ita est ut dixit. iudicamus et
~~auctoritate~~ aplica auctoritate precipimus ut vestra diligentia
atque ~~clementia~~ hoc portitori cosaldo pbro videlicet bnficium et alta
ria percipiat. habeat. et quiete retineat. Ex registro eiusdem.

LXXVIII. Lamau uicentinum epm. ab epatu deposuit. qr accusatus et con
uictus de fornicatione et simoniaca epatus adeptione. sacrorumque
ordinum uenditione. Landofusque torcibulensis eps qui
deposito monastico habitu simoniace et pambicionem adepatum
accesserat. accusatus atque confessus. ab epali regimine et offi
cio est absque spe restitucionis eiecit. Ibi quoque similiter destituit.
Benedictum bicariensem epm. qui interdictus sibi a nicolao pp.
celebrare psumpsit officium. quendam etiam phosorum epm qui ab uno
solum epo consecratus. nullique ecclesie designatus. qr passim sede vaga
batur incerta. eadem condempnavit sententia.

I. V[l]placdectarum Libro .ii. Titulo .iiii.

Vocare in ius non oportet. nec pontificem dum sacra facit. nec eos
qui ppter loci religionem inde se movere non possunt. sed nec eum
qui equo publico in causa publica transvehatur. Preterea in ius
vocari non debet. qui uxorem ducat. aut eam que nubat. nec
iudicem dum de re cognoscat. nec eum qui apud pretorem causas agit
neque funus ducentem familiare. iustaque mortuo facientem.
Si fundum quem possidebam a me petieris. deinde cum secundum te
esset iudicatum appellatum a possessore eiusdem fundi sit. si du
bitas et recte dicetur possessorem me esse quia nichilominus
possideo.

Titulo .viii.

II. Si quis iudicio se sisti pmiserit. et valitudine vel tempestate
vel vi fluminis phibitus se sistere non possit. exceptione
adiuvatur. Item. Qui diem succurri et eis qui tempestate aut
vi fluminis phibitus non venit. tempestatem sic intelligere
debemus. sive maritima sive terrestris sit. tempestatem talem in
telligere debemus.

que impedimento sit itineri uel nauigationi. Vis fluminis et sine tempestate accipienda est. ui fluminis intelligimus et si magnitudo eius impedimento sit. siue pons solutus sit. uel nauigium non stetit. Siquis tamen cum posset non incidere in tempestatem uel in fluminis ui. si ante profectus esset. uel tempore oportuno nauigasset. ipse se artauerit. nunquid exceptio ei minime prosit. quod quidem de causa cognita erit statuendum. Nam neque sic artandus est. ut possit ei dici non multo tempore ante profectus est quam dies promissionis ueniret. Neque tamen permittendum est ei si ideo sit quod eum imputetur causari. tempestatem uel ui fluminis quid enim siquis cum rome esset ipso tempore promissionis sistendi. et nulla necessitate urgente uoluptatis causa in municipium profectus sit. nonne indignus est cui hec exceptio patrocinetur. Aut quid si tempestas quidem in mari fuit. terra autem iste potuit uenire

Atque dicendum non semper ei exceptionem prodesse. non patiebatur terra et mari et circuire.

ut flumen circuire est. cum tamen ut flumen sic abundasset ut impleret omnem locum in quo sisti oportuit. uel aliqua fortuita calamitas eundem locum euertit. ut presentia uenia periculosam fecit. ex bono et equo et hic exceptio ei accomodanda est. Similiter in exceptio datur ei. qui cum ad iudicium uenire uolebat a magistratu retentus est et retentus sine dolo malo ipsius. nam si ipse hoc affectabit. uel causam prestitit non ei prodit exceptio. sed ipsius quidem dolus ei oberit. Ceteris non oberit qui malo dolo effecerint ut retinerentur. Sed si priuatus eum detinuerit. nullo modo ei proderit hec exceptio. Tit x

Si funere quis domestico impeditus inuenit. debet ei exceptio dari. Neque quis messium uindemiarumque tempore aduersarium cogat ad iudicium uenire oratione diui marci exceptum qui occupati circa rem rusticam in forum copellendi non sunt. Sed si pretor aut pignoratam ut socordiam euocare eos perseuerauerit. hique sponte uenerint. siquidem sententiam dixerit presentibus illis et sponte litigantibus sententia ualebit.

tamet si recte non fecerit: qui eos uocauerit. Tit. xi.

Solet etiam in testis inde marciq; t̄pr. ius dici de reb;
que tempore uel morte p̄ite sunt. morte. ut uti furti.
dampni. iniurie iniuriarum. actioq; de incendio. ruina
naufragio. rate. naue. expugnanda rapuisse dicunt̄ et siq
similes s̄t. Titulo xii.

II. Pacta que turpē causam continent. n̄ sunt obseruanda.
Item. Contra iuris ciuilis reg̃las. pacta conuenta rata n̄
habent. Item. Cū quidā duos fundos eiusd̄ nominis habens
legasset fundū cornelianū. et esset alt̄ p̄cii maioris. alt̄ mi
noris. et heres diceret minorē legatū. legatari maiorem.
uulgo faciebat̄ utiq; minorē legasse si maiorē non potuerit.
docere legatari.

III. Veteribus placet. pactionē obscuram uel ambiguā uenditori et
qui locauit nocere. in quor̄ fuit potestate. legē apertius
scribere. Libro IIII. Titulo I.

IIII. Remouet̄ a postulando p alius. et qui corp̄r suo muliebria
passus. Si quis tamē ui p̄donum uel hostiū. stupratus. n̄ debet
notari. Titulo. II.

V. Infamia notat̄ qui ab exercitu ignominie causa. ab imperatore
eo ue cui de ea restituendi potestas fuerit dimissus erit. Qui
artis ludicre pronunciandi ue causa in scenā p̄dierit. qui
lenocinium fecerit: qui iudicio publico calumpnie. p̄uari
cationis ue causa quid fecisse iudicatus erit. q furti ui bonor̄
raptor̄ iniuriarū de dolo malo et fraude. suo nomine dap
natus. Item. Lenocinium fac̄. qui questuaria mancipia
habuerit. Sed et qui in libris hunc q̄stū exercet. in ead̄
causa. Siue aūt p̄ncipalit̄ hoc negotium gerat. siue alteri
negociationis accessione utat̄. ut puta si caupo fuit uel
stabulari et mancipia talia habuerit. ministrantia. et
occasione ministrii questū facientia. siue balneator

fuerit. ul ut in quibusdam provinciis fit in balneis ad custodienda uestimenta
conducta sint mancipia. Item. Siquis furti ut bonorum raptorum iniuriarum de dolo malo
uel ... accipe siue manifesti siue non manifesti. sed si furti ul [dampnat pactus fuerit simili modo infamis est]
aliis famosis actionibus quis condempnatus provocavit pendente
iudicio nondum inter famosos habetur. Si autem omnia tempora
provocationis lapsa sunt: retro infamis est. Item. Si eam quis nup
tias ul sponsalia constituat. quam uxorem ducere ul non potest
ul fas non est: notatur. More romano dies a media
nocte incipit. et sequentis noctis media parte finitur. Itaque
quidquid in his xx iiii. horis duabus dimidiatis noctibus et luce
media actum est: perinde est quasi quavis hora lucis actum.
Soluendo quisque pro alio licet inuito et ignorante. liberat eum.
quod autem alicui debetur. alius sine uoluntate eius non potest
iure exigere. LIBRO IIII. TIT. II.

VI. Quod metus causa gestum erit ratum non habebo. Item. Vim accipi
mus atrocem. et eam quae aduersus bonos mores fiat. non eam quam
magistratus recte intulit. scilicet iure licito et iure hono
ris quem sustinet. Ceterum si per iniuriam quid fecit populi romani
magistratus. ut provinciae praeses. Ponponius scribit hoc edictum
locum habere. si forte inquit mortis. aut uerberum terrore
pecuniam alicui extorserit. Item. Siquis in furto ut adulterio
deprehensus ut in alio flagitio. ut dedit aliquid uel se
obligauit Ponponius libro xxvii. recte scribit posse eum
ad hoc edictum pertinere. timuit enim ut mortem uel uincula
quamquam non omnem adulterum liceat occidere ut furem. nisi se
telo defendat. sed potuerunt ut non iure occidi. et ideo
iustus fuerit metus. Item. Metum autem presentem accipere
debemus. non suspicionem inferendi eius. Metus autem causa
abesse uidetur. qui iusto timore mortis ut cruciatus corporis
conterritus abest. Item. Rei publicae causa eos solos abesse intelligimus
qui non sui commodi causa sed coacti absunt. Item. Fuerit

dr rei publice causa abee: cu quis sui p̄uati negotii cau
si in legatione ÷ Si de re sua quis arbit factus sit, senten
tia dicere non potest. TIT. VIII.

VII. Nauta et caupo et stabular̄i mercede accipiunt n̄ p custo
dia. Sed nauta ut traiciat uectores. caupo uiatores manere in caupona paciat, stabu
larius ut pmittat iumenta apud eu stabulari. Et tam custo
die nomine tenent. Ita et fullo et sarcinator n̄ p custodia
sed pro arte mercede accipiunt. et tam custodie nomine ex
locato tenentur. LIBRO. V. TIT. I.

VIII Non omis iudices dari possunt. ab his qui iudices dandi ius
hnt. Quida eni lege impediunt. ne iudices sint. qda
natura. ut surd9. mutus. et ppetuo furiosus. et inpubes. Et
In puatis negotiis. pat filium. et fili9 patre habere pot.
iudice. LIBRO. VI. CA. TIT. I.

VIIII Quod infans uł furiosus possessor pdidit. uł corrumpit. impu
nitum ÷ LIBRO. VIII. TIT. I.

X. In re comuni nemo dnoz iure seruitutis neq; facere qcq
inuito alio potest. neq; phibere quominus alt faciat.

XI. Uie latitudo ex lege: TIT. II.
XII. tabularu in porrectu. VIII. pedes h̄t. In infractum
id ÷ ubi flexum ÷ sedecim. LIBRO VIIII.

XII. Itaq; si seruu tuu latrone michi insidiante occidero.
securus ero. Nā aduersus periclm. naturał racio pmittit se de
fendere. Lex. XII. tabularu fure deprensu occide pmittit. Interdiu aut dephensu ita pmitt
ut tam idipsum cu clamore testificet. Et. Muliones si cit occide. si is e telo defendit
ut tam eq cu clamore testificet.
p imperitia impetu mularu retinere non poterit. si alie
num hominem obtriuerint. uulgo dicitur culpe nomine
teneri. id dicit. Et si ppt infirmitate retinere mularu
impetu non potuerit. nec uidet iniquu si infirmitas cul
pe adnumerat. cu affectare qsq; n̄ debeat. in quo intelligere
debeat infirmitate suam. alus piculosa futuram. Id iuris:

imponat ei qui impetum equi quo uehebatur ppt imperitia suã l infirmitate retinere n potuit. It. Lusus qq noxius in culpa ē. It. Qui occidit adulterum dephensũ hac lege hac lege n tenebit. It. Si quis in stipula sua ut spinã comburendã ei causa ignẽ immiserit. & ulterius euagatus & pgressus ignis alienã segetem uel uineam leserit requiram. Nam imperitia ei aut negligentia id accidit. nã si die uentoso id fecerit. culpe reus ē. Nam & qui occasione pstat. dãpnũ fecisse putat. in eod crimine ē. & q n obseruauit. ne ignis longi pcederet. At si omnia que oportuit obseruauit. ut subita uis uenti ignẽ longi pduxit. caret culpa. It. Qui pecus alienũ in agro suo dephedit n iure id includit. nec agere illud aliter debet. q ut supradixim. qsi suũ. sed abigere debet sine dãpno. ut admoneret dñm ut suum recipiat. Tit. IIII.

XIII. Si seruus sciente dño occidit. in solidũ dnm obligat. ipse eni uidet dns occidisse. Si aut insciente noxiale ē. nec eni debuit pro maleficio serui in plus teneri. q ut noxe eum dedat.

Iure comuni nemine dñoz iure facere. quicq inuito altero posse. Unde manifestum ē phibendi ius ee. in re eni pari potiore causa ee phibentis constat. sed & si in comuni re phiberi soci a socio ne quid faciat potest. ut tam factũ opus tollat. cogi non potest. Sed cum phibere poterat hoc pmisit. LIBRO XII. TIT. II.

XIIII. Si reus iurauit nemine ei iusiurandum deferente ptor id iusiurandũ non tuebit. Sibi eni iurauit. Alioquin facillimus quisq ad iusiurandũ decurrens. nemine sibi deferente iudicium. honerib se liberauit actionum. It. Qui iusiurandum defert. p eo de calũpnia debet iurare. si hoc exigat. deinde ei iurabit. Hoc iusiurandũ de calũpnia eque patrono parente remittit.

XV.

XVI

Ob rem quae honestam data, ita repeti potest. si res propter quam datum est secuta non est. Quod si turpis causa accipientis fuerit, etiam si secuta sit, repeti potest. Item. Quod meretrici datur repeti non potest. ut Labeo et Marcellus scribunt. sed nova ratione non ea qua utriusque turpitudo versatur sed solius dantis. Illam enim turpiter facere quod sit meretrix, non turpiter accipere cum sit meretrix. Lib. XVI. tit. I.

XV. Litora quae fundo vendito coniuncta sunt, in modum non computantur. quia nullius sed iure gentium omnibus vacant. nec viae publicae aut loca religiosa vel sacra. Itaque ut proficiant venditori caveri solet. ut viae item litora et loca publica in modum cedant. Item

Si quid sacri aut religiosi eius [enim] esse aut publici venierit. si res non usui publico sed patrimonio fisci erit. venditio eius valebit. nec venditori proderit exceptio. quae non habuit locum. Item. Clavibus traditis ita mercium in horreis conditarum possessio tradita videtur. si claves apud horrea traditae sunt quo facto confestim emptor dominium et possessionem adipiscitur et si non aperuerit horrea. quod si non fuerint merces venditoris. usucapio confestim inchoabitur. Item

Depositum quod custodiendi alicui datum est. dictum ex eo quod ponitur. praepositio enim de auget depositum. ut ostendat totum fidei eius commissum. quod ad custodiam rei pertinet. Item Si res deposita deterior reddatur. quasi non reddatur depositi agi potest. Cum enim deterior redditur. potest dici dolo malo redditam non esse.

Qui patitur ab alio mandari ut sibi credatur. mandare intellegitur

XVI Societas si dolo malo aut fraudandi causa. Lib. XVII. tit. II. coita sit ipso iure nullius momenti est. quia fides bona contraria est fraudi et dolo. Item. Quod autem ex furto vel ex alio maleficio quaesitum est in societatem non oportere conferri palam est. quia delictorum turpis atque foeda communio est. Item. Si maleficii societas coita sit. constat nullam esse societatem. generaliter enim

tradit̄e reru inhonestarum nulla ē societate.

Int patrem & filiu contrahi eptionon potest. Obscuritate pacti nocere poti uenditori. q̄ id dixerit q̄ emptori. q̄ ea potuit re integra apti dicere. It. IIII.

XVII. Si uinum uenditu acuerit. uel quid aliud uitii sustinebit. eptoris erit dapnu. que admodu quemadmodu si uinu esset effusum. uel uasis concusis uel qua alia decausa. It. Sin sunt degustata. signata tam̄ abeptore uasa. ut dolia. consequent̄ dicem9. adhuc piclm ee uenditoris. nisi si aliud conuenit. sed & custodiam ad die' mensure uenditor p̄stare debet. Pri(us) eni admetiat' uinu ppe quasi nondu uenit. post mensuram factam uenditoris desinit ee piclm. & an te mensura piclo liberatur. sin admensura uendidit. sed forte amphoras ut & etiam singla dolia. Lib. XX. I. It. I.

XVIII. Qui ad amicu dn̄i deprecatus confugit. n̄ ē fugitiuus immo sit amice. si aut non impetrato auxilio domu n̄ reuertit. n̄ dum fugitiuus ē. Itrvt. II.

XVIIII. Si quis rem meam uendidit minoris q̄ ei mandaui. n̄ uidet alienata. Ei inconbit p̄batio qui dicit n̄ qui negat.

Ne inuito denuntiet' ut testimonium litis dicat aduers socerum. generu. uitricu. priuigniu sobrinum. sobrina sobrino natu. eosue qui pore g̃du sint. It. Ne libero ipsi liberorū ei. parentu uiri uxoris. It. Patrone & ite, ne patroni patrone aduersus libros neq; adūs patronu libi cogant' testimoniu dicere. It. Idonei nonuident' ee testes. quib; imperari potest. ut testes fiant. Testis idoneus pat' filio. aut fili patri. n̄ ē Nullus idoneus testis in re sua intelligit'. It. Qui falso ut uarie testimonia dixerunt. ut utriq; parti p̄diderunt. aiudicib; puniunt'. It. Pat & filius qui inpotestate ei' ē. It. Duo fratres q̄ in eid potestate sunt. testes utriq; in eod testamento ut eod negotio fieri possit.

qui nichil nocet ex una domo pl'es testes alieno negotio adhiberi. It. Ex eo q'd p'ibet lex iulia de adult' testimoniu dicere condempnatā mulierē colligit' testimonii eciā mulieres in iudicio dicendi ius habere. LIB. XXIII. TIT. I.

XV. In sponsalib; etiā consens' eoꝝ exigend' ē quoꝝ in nuptiis desid'at. Intellegi tam' sep' filie patre consentire n' euidenter dissentiat. Sponsalia sicut nuptie consensu fiunt contrahentiu & ideo sicut nuptiis ita sponsalib; filiam familias consentire oportet. Que patris uoluntati non repugnat consentire intelligit'. Tunc aut' dissentiendi a patre licentia conceditur si in dignus morib; ut turpis spons' ei a patre eligit'. Filio famil. lia dissentiente sponsalia ei nomine fieri non possunt.

In sponsalib; contrahendis etas contrahentium definita n' ē ut in matrimoniis. quappt' a p'mordio etatis sponsalia effici possunt. si modo id fieri ab utraq; parte p'sona intelligat'. id ē. si non sint minores q' vii. annis. TIT. II.

XVI. Furor contrahi matrimoniu non sinit. quia consensu op' ē sed recte contractum non impendit. It. In libere mulieris consuetudine non concubinat' sed nuptie intelligende sunt. si non corpore questu fecerit. It. Que in adulto deprehensa ē publico iudicio dapnata ē. & inde si adult'i condempnata e' p'ponat'. non tantu q' dep'hensa ē erit notata sed quia puplico iudicio dapnata ē. LIB. XXIIII. TIT. I.

XVII. Morib; aput nos receptum ē ne int' uirum & uxorē donationes ualerent. hoc aut' receptu ē. ne mutato amore inuicē spoliarent' donationib; n' temp'antes erga se. sed p'fusam facilitatem. TIT. II.

XVIII. Generalit' diffiniendum ē. donec certum ē maritu uiuere in captiuitate constitutu. nullam habē licentiā uxores eoꝝ migrare ad aliud matrimoniu. It.

Si seruus quē possidebā fugerit. eciā si p' libo se gerit. uidebit'

adño possideri. sed tunc intelligendum est: cum si adphensus
fuerit. non sic patitur se libertate sua litigare in ea se parat: litigā
re non uidebitur adño possidi. cum se aduersarium pparauit

INSTITUCIONUM LIB. I.

XXIIII. Quod cumque imperator p epistulam suam constituit. uel cognoscens
decreuit. uel edicto precepit. legem esse constat. hec sunt
que constitutiones appellantur. Plane ex his quedam
sunt psonales. que nec ad exemplum trahuntur. quoniam non hoc
princeps uult. nam quod alicui ob merita indulserit. uel
si cui penam irrogauerit. uel si cui sine exemplo subuenit. pso
nam non egreditur. Item. Sine scripto ius uenit quod usus
pbauit. Nam diuturni mores consensu utentium comp
bati. legem imitantur. Item. Ea que ipsa sibi quisque ciuitas
constituit. sepe mutari solent. uel tacito consensu populi. uel
alia postea lege lata. Titl. IIII.

XXV. Ingenuus is est. qui statim ut natus est liber est. siue ex duobus
ingenuis matrimonio editus. Siue ex libertinis.
siue ex altero libertino et altero ingenuo. Sed et si quis ex ma
tre libera nascitur. patre seruo ingenuus nichilominus nascitur
quemadmodum qui ex matre libera et incerto patre natus est.
quoniam uulgo conceptus est. Sufficit autem liberam habuisse ma
trem. eo tempore quo nascitur. Licet ancilla conceperit. et ex con
trario. Si libera conceperit. deinde ancilla facta pariat.
placuit eum qui nascitur liberum nasci. quia non debet cala
mitas matris ei nocere qui in utero est. Ex his et illud quesi
tum est. si ancilla pregnans manumissa sit. deinde ancilla postea
facta pepererit. liberum an seruum pariat. marcellus pbat
liberum nasci. Sufficit enim ei qui in utero est liberam matrem
uel medio tempore habuisse. quod et uerum est. Titl. VIII.

XXVI. Apud omnes peraeque gentes animaduertere possumus. dñis in
seruos uite necisque potestatem esse. et quodcumque p seruum adquiritur.

id dno adquirit. It. Qui sine causa seruum suum occidit non minus puniri quam qui seruum alienum occidit.

Pius antonius consultus a quibusdam presidibus prouinciarum de his seruis qui ad edem sacram uel statuam principum confugiunt. precepit ut si intolerabilis uideatur dominorum seuitia cogantur seruos bonis condicionibus uendere. ut pretium dominis daretur. Et recte. expedit enim reipublice ne quis re sua male utatur. Cuius rescripti ad elium martianum uerba sunt hec. Dominorum quidem in seruos suos potestatem illibatam esse oportet. nec cuiquam hominum ius suum detrahi. dominorum interest ne auxilium contra seuitiam uel famem uel intolerabilem iniuriam his qui iuste deprecantur denegetur. Ideoque cognosce de querelis eorum qui ex familia iulii sabini ad statuam confugerunt. Et si uel durius habitos quam aequum est uel infami iniuria affectos cognoueris. uendere iube. ita ut in potestatem domini non reuertantur.

TITULO. VIIII.

LXVII. Nuptie autem siue matrimonium est uiri mulierisque coniunctio. indiuiduam consuetudinem uite continens.

Inter eas personas que parentum liberorumue locum inter se optinent. nuptie contrahi non possunt. uelut inter patrem et filiam uel auum et neptem. uel matrem et filium uel auiam et nepotem et usque ad infinitum. Et si tales persone inter se coierint. nefarias atque incestas nuptias contraxisse dicuntur. Et hec adeo ita sunt. ut quamuis per adoptionem parentum liberorum loco sibi esse ceperint. non possunt inter se matrimonio iungi. In tantum ut etiam dissoluta adoptione idem iuris maneat. Itaque eam que per adoptionem filia aut neptis esse cepit. non poteris uxorem ducere quamuis eam emancipaueris. Inter easque personas que ex transuerso gradu cognationis iunguntur. est quedam similis obseruatio. sed non tanta. Sane enim inter fratrem sororemque nuptie prohibite sunt. siue ab eodem patre eademque matre nati fuerint. siue ex altero eorum. Et si qua per adoptionem

soror ẽ te cepit. qđtu qđ constat adoptio. sane int te & eã
nuptie contrahi ñ possunt. Cũ ũ p emancipationẽ adop
tio dissoluta fuerit. potis eam uxorẽ ducere. sed si ai eman
cipatus fueris nichil ÷ impedimto nuptiis. & ideo constat
siquis generũ adoptare uelit. debẽ eũ ante filiã eman
cipare. & siquis uelit nurũ adoptare. debere eũ ante
filiũ emancipare. frĩs ul sororis. filiã uxorẽ ducere ñ licet.
Sed nec neptẽ frĩs ul sororis ducere quis potest. quis q̃rt
gdus sit. Cui eni filiam uxorẽ ducere. ñ licet. ei neq; nep
tẽ pmittit. Eius ũ mulieris q pat tuus adoptauit filiam.
ñ uidis impediri uxorẽ ducere. quia neq; natali neq; ciui
li iure. tibi coniungit. Duoꝝ aut frm ul sororũ libi uel
frĩs & sororis iungi possunt. Itẽ amitã licet adoptiuã uxo
rẽ ducere. ñ licet. Affinitatisq; ueneratione quarũdã nuptiis
abstinere necẽ ÷ ut ecce puignã aut nurũ uxorẽ ducẽ
ñ licet. quia utreq; filie loco sunt. Lc.
Mariti filiꝰ ex alia uxore. & uxoris filia ex alio marito ul
cont. matrimoniũ recte contrahunt. Licet habeant
frẽm sororemue. ex matrimonio postea contracto. Si uxor
tua post diuortium ex alio filiã pcreauit. hec qđ ñ ÷ puig
na tua. Lz
Si aduersꝰ ea que diximus aliqui coierunt. nec uir nec uxor
nec matrimonium intelligit. nec dos. Itaq; hi qui ex
eo coitu nascunt in potestate patris non sunt. Sed tales
sunt qtum ad patriã potestatẽ ptinet q̃les sunt hi quos
mat uulgo concepit. Ꝑ tã nec hi patrẽ habẽ intelligunt
Cũ his incertus ÷ unde solent filii spurii appellari. ut
a greca uoce quasi sporadhi concepti. ut q̃si sine patre filii
Sequit g ut e dissoluto tali coitu. nec dotis exactioni
locus sit. LIBRO .II. TT .I.
.XXVIII. Riparũq; usus public ÷ iuris gentiũ sicut ipsi fluminis.

Itaq; naue ad eas applicare. funes ex arborib; ibi natis religare. honus aliquid ibi reponere. cuilibet liberum ē. sicut et p ipsum flumn nauigare. Sed pprietas illarū eorū ē. quor psidiis adherent. qua de causa arbores in hisd' natę eorūd' s.

Nulli autē sunt res sacre: It & riligiose & sanctę. Quod enī diuini iuris ē. id nulli in bonis ē. sac' sunt. Que rite & p pontifices deo consecrata sūt ueluti ędes sacre & dona. que rite ad ministeriū di consecta sunt. Que & p nrām constitucionē. alienari & obligari phibuim'. excepta causa redeptionis captiuor. It

Sanctę quoq; res ut uti mur' & porte. quodā m diuini iuris sunt. & ideo nulli' in bonis sunt. Ideo autē muros scos dicim'. quia pena capitis constituta sit. in eos qui aliqd in muros deliquerint. It

Ferę bestie & uolucres. & pisces. i. omia animalia que in tra mari celoq; nascont'. simul atq; ab aliquo capta fuerint. iure gentium statī illi' ee incipiunt. Qd enī ante nulli' ē. id natali id natali ratione occupanti. conceditr. nec int' ē. feras bestias & uolucres. utrum in suo fundo quisq; an in alieno. Plane q' alienū fundū ingredit' uenandi aut aucupandi grā. potest a dn̄o si id puidit phibi ne ingrediat'. Quicqd autē cepis eousq; tuū ee intelligit' donec tua custodia coherceť. Cū u euaserit custodiā tuā. & in natale libtatē se recepit. tuū ee desiit. & rurs' occupantis fit. Natalē autē libtatē recipere intelligit'. cū uel occulos tuos effugerit. uel ita sit in conspectu tuo. ut difficilis sit ei' psecutio Illud quesitū ē. an si fera bestia ita uulnerata sit. ut capi possit. statī tua ee intelligat'. Quib; dā placuit tuā ee. et eousq; tuā uidi. donec eā psequaris. Qd si desieris psequi. desinit tua ee. & rursū fieri occupantis. Alii nō aliť putauer' tuā ee. q' si cepis. Sed posteriorē sententiā nos confirmamus.

quia multa incidere solent ut eam non capias.

Apiumque natura fera est. Itaque que in arbore tua consederint antequam a te alveo includantur non magis tue esse intelliguntur quam volucres que in tua arbore nidum fecerint. Ideoque si alius eas incluserit. is earum dominus erit. Favosque si quos effecerint quilibet eximere potest. Plane integra re si previderis ingredientem in fundum tuum. potes eum iure prohibere ne ingrediatur. Examen quoque quod ex alveo tuo evolaverit eousque tuum esse intelligitur donec in conspectu tuo est. nec difficilis eius persecutio est. Alioquin occupantis erit. Pavonum et columbarum fera natura est. nec ad rem pertinet quod ex consuetudine avolare et revolare solent. nam et apes idem faciunt. quarum constat feram esse naturam. Cervosque ita quidam mansuetos habent. ut in silvas ire et redire soleant. quorum et ipsorum feram esse naturam nemo negat. In his autem animalibus que ex consuetudine abire et redire solent. talis regula comprobata est. ut eousque tua esse intelligantur donec animum revertendi habeant. Item

Cavetur ne quis tignum alienum edibus suis coniunctum eximere cogatur. sed duplum pro eo prestet per actionem que vocatur de tigno iniuncto. Appellatione autem tigni omnis materia significatur. ex qua edificia fiunt. quod ideo provisum est. ut edificia rescindi necesse non sit. Sed si aliqua ex causa dirutum sit edificium. poterit materie dominus si non fuerit duplum iam persecutus. tunc eam vindicare, et ad exhibendum de ea agere. Ex diverso si quis in alieno solo sua materia domum edificaverit. illius fit domus. cuius solum est. Sed hoc casu materie dominus proprietatem eius amittit. Quia voluntate eius alienata intelligitur. utique si non ignorabat in alieno loco edificare. et ideo licet diruta sit domus. vindicare materiam non potest. Item

Si Titius alienam plantam in suo solo posuerit. ipsius erit. Et ex diverso si Titius in meo solo suam plantam posuerit. mea planta erit. Si modo utroque casu radices egerit. ei permanere cuius fuerat.

antequam radices egerit. Adeo autem ex quo radices agit planta pe-
rasi ei commutatur. ut si vicini arborem ita terra Titii presserit.
ut in eius fundum radices egerit. Titii effici arborem dicimus.
Ratio enim non permittit. ut alterius arbor esse intelligatur quam cuius
in fundum radices egisset. Et ideo prope confinium arbor posita
si etiam in vicini fundum radices egerit. communis fit. Qua ra-
tione autem plante que terra coalescunt solo cedunt. eadem ratione frumenta quoque que sata sunt solo cedere intelliguntur.
Ceterum sicut is qui in alieno solo edificaverit. si ab eo dominus
petat edificium. defendi potest. per exceptionem doli mali
secundum ea que diximus. ita eiusdem exceptionis auxilio tutus esse po-
test. is qui alienum fundum sua impensa bona fide conseruit.
Thesauros quos quis in suo loco invenerit. Item
divus Adrianus naturalem equitatem secutus. ei concessit qui illos
invenerit. Idemque statuit. Si quis in sacro aut religioso loco
fortuito casu invenerit. At si quis in alieno loco non data ad
hoc opera sed fortuito invenerit. dimidium domino soli concessit
et convenienter. Si quis in cesaris loco invenerit. dimidi-
um inventoris et dimidium cesaris esse constituit. Cui con-
veniens est. ut si quis in publico. ut fiscali invenerit dimidium
esse ipsius. et dimidium fisci vel civitatis. Per traditionem quoque
iure naturali res nobis adquiruntur. Nichil enim tam conveniens
est equitati nature. quam voluntatem domini volentis rem suam in
alium transferre. ratam haberi. Et ideo cuiuscumque generis corporalis
res tradi possit. et a domino tradita alienatur. Itaque stipendiaria
quoque et tributaria predia eodem modo alienantur. Sed si quidem ex causa
donationis aut dotis. aut qualibet alia ex causa tradantur.
sine dubio transferuntur. Vendite vero et tradite non aliter emptori
adquiruntur. quam si is venditori pretium solverit. Vel alio modo ei satis
fecerit. veluti expromissore aut pignore dato. quod cavetur quidem
lege duodecim tabularum. Tamen recte dicitur et iure gentium
id est iure naturali id effici. Sed si is qui vendidit fidem emptoris

secutus fuerit. statim rem accipientis fieri. Nihil autem interest utrum
ipse dominus tradat alicui rem an voluntate eius alius. aut posses
sio ei rei sit permissa. Qua ratione si cui libera negotiorum administra
tio a domino permissa fuerit. quis ex his negotiis rem uendiderit. et
tradiderit facit eam accipientis. Interdum etiam sine traditione
nuda uoluntas sufficit domini ad rem transferendam. ueluti si
rem quam tibi aliquis commodauit. uel locauit aut apud te deposu
it. uendiderit tibi aut donauerit. Quis enim ex ea causa non tibi
tradiderit eam. eo tamen ipso quod patitur tuam esse. statim adquiritur
tibi proprietas. perinde ac si tibi tradita fuissent. Tit. VI.

XXVIIII. alia causa: Earum rerum que in tempestate maris nauis leuande causa
eiciuntur. hec enim dominorum permanent. quia palam non ea causa eiciuntur
quo quis eas habere non uult. Sed quo magis cum ipsa naue
periculum mare effugiat. Qua de causa si quis eas fluctibus expulsas
uel etiam in ipso mari nactus lucrandi animo abstulerit
furtum committit. nec longe. nec longe discedere uidentur ab
his. que de reda currente non intelligentibus dominis cadunt.

Cautum est. ut res quidem mobiles. per triennium usu capiantur. inmo
biles uero per longi temporis possessionem. id est inter presentes X.mo inter
absentes XX. annis usu capiantur. Et his modis non solum in
Italia. sed in omni terra que nostro imperio gubernatur. dominia rerum
iusta causa possessionis precedente adquirantur. Tit. VIII.

XXX. Sancitum a nobis est. ut si quid ex re patris filio obueniat. hoc
secundum consuetudinem antiquam totum parenti adquirat. Que
enim inuidia est quod ex patris occasione profectum est hoc ad eum reuerti.
Quod autem ex alia causa sibi filius familias quesiuit. huius usum
fructum quidem patri adquiret. Dominium autem apud eum re
maneat. Ne quod ei laboribus uel prospera fortuna accessit hoc in
alium perueniens luctuosum ei procedat. Tit. X.

XXXI. Testes autem adhiberi non possunt. hi cum quibus testamenti factio est.
sed neque mulier. neque impubes neque seruus. neque mutus. neque

surdus. neq; furiosus. nec cui bonis interdictu(m) ÷

xxxii D uo fr(atre)s qui eid(em) potestate sunt patris. utriq; in unu(m) testam(en)
tum possunt fieri. Quia nich(il) nocet ex una domo plu
res testes alieno negotio adhiberi. Intestib; aut(em) n(on) debet
e(ss)e qui in potestate testatoris ÷ Titul. xii.

xxxiii N on omnib; licet facere testam(en)tu(m). statim eni(m) hi qui alieno
iuri subiecti sunt. testam(en)ti faciendi ius non h(abe)nt.

T estam(en)tu(m) facere non possunt inpuberes. quia nullu(m) eor(um) ani
mi iudicium ÷ I(de)m.

F uriosi q(uo)q; mente carent. ide(m) a(b) ore p(er)tinent. Si inpubes postea
pubes factus. aut furiosus postea compos mentis factus fue
rit & decesserit. furiosi aut(em) si p(ro) id temp(us) fecerint testam(en)tu(m)
quo furor eor(um) intermissus e(st). iure testam(en)ta e(ss)e uident(ur).

M utus & surdus non se(m)p(er) testam(en)tu(m) facere possunt. utriq; aut(em)
de eo surdo loquit(ur). qui omnino non audit n(on) q(ui) tarde exau
diat. Nam & mut(us) is intellegit(ur) qui eloqui nichil potest.
non qui tarde loquit(ur). LIBRO. III. Titulo. I.

xxxiiii S iquis mulierem in suo contubernio copulauerit n(on) ab initio
affectione maritali. ea(m) tam(en) cu(m) qua poterat habere con
iugium. & ex ea libros sustulerit. postea u(ero) affectione p(ro)cedente
e(t)ia(m) nuptialia instrum(en)ta cum ea fecerit. filiosq; uel filias
habuerit. non solu(m) eos libros qui post dotem editi sunt.
iustos & in potestate e(ss)e patris. sed e(t)ia(m) anteriores qui u(e)l his q(ui)
postea nati sunt occasione legitimi nominis p(re)stiter(unt).
obtinere censuimus. e(t)ia(m) si non p(ro)genita fuerint post do
tale instrumentu(m) confectu(m) libri. uel e(t)ia(m) nati ab h(ac) luce
subtracti fuerint. ita demu(m) tam(en) nepos neptis sue. (et) p(ro)nepos
p(ro)neptis sue suor(um) heredu(m) numero sunt. Titul. VI.

xxxv. Q uarto gradu supra sunt abauus abauia. Infra abnepos
abneptis. ex transuerso fr(atr)is sororisq; nepos neptis. I(de)m

Q uinto supra. atauus atauia. Infra abnepos abneptis.

ex transverso fratris sororisque pronepos proneptis. It

Sexto gradu sunt supra tritavus tritavia. Infra trinepos trineptis. Ex transverso fratris sororisque abnepos abneptis.

Pater autem mater primum gradum cognitionis obtinent. Frater vero secundum. Nepos autem tertium. Abnepos quartum.

Is cui res aliqua utenda datur id est commodatur re obligatur et tenetur commodati actione. Sed is ab eo qui mutuum accepit longe distat. Namque non ita res datur ut eius fiat. Et ob id de re ipsa restituenda tenetur. Et is quidem qui mutuum accepit. Si quolibet fortuito casu quod accepit amiserit veluti incendio ruina naufragio aut latronum hostiumve incursu nichil hominus obligatus permanet. At is qui utendum accepit sane quidem exactam diligentiam custodiende rei prestare iubetur. Nec sufficit ei tantam diligentiam habuisse quantam in suis rebus adhibere solitus est. Si modo alius diligentior poterit eam custodire rem. Sed propter maiorem vim maioresve casus non tenetur. Si modo non ipsius culpa is casus intervenerit. Alioquin si id quod tibi commodatum est peregre tecum ferre malueris et vel incursu hostium vel predonum vel naufragio amiseris. dubium non est quin de restituenda ea re tenearis. Commodata autem res. tunc proprie intelligitur. Si nulla mercede accepta vel constituta res tibi utenda data est. Alioquin mercede interveniente locatus tibi usus rei videtur. Gratuitum enim debet esse commodatum. Preterea is apud quem res aliqua deponitur re obligatur. et actione depositi qui et ipse de ea re quam accepit restituenda tenetur. Sed is ex eo solo tenetur si quid dolo commiserit. Culpe autem nomine id est desidie atque negligentie non tenetur. Itaque securus est qui parum diligenter custoditam rem furto amisit. quia qui negligenti amico rem custodiendam

debet
tradidit sue facilitati imputare. Creditor quoque qui pignus accepit re obligatur quia et ipse de ipsa re quam accepit restituenda tenetur actione pigneraticia. Sed quia pignus utriusque gratia datur et debitoris quo magis ei pecunia daretur et creditoris quo magis sit ei in tuto creditum. Placuit sufficere quod ad eam rem custodiendam exactam diligentiam adhiberet. quam si prestiterit et aliquo fortuito casu rem amiserit securum esse. nec impediri creditum petere. Titulus. XV.

XXVI. Omnis stipulatio aut pure aut in diem aut sub condicione fit. pure veluti. V. aureos dare spondes. idque confestim peti potest. In diem cum adiecto die quo pecunia solvatur stipulatio fit. veluti. X. aureos kalendis marciis spondes. id autem quod in diem stipulamur. statim quidem debetur. sed peti prius quam dies venerit non potest. ac ne eo quidem ipso die in quem stipulatio facta est peti potest. quia totus is dies arbitrio solventis tribui debet. Neque enim certum est eo die in quem promissum est datum non esse. prius quam is preterat. Item inutilis erit stipulatio cum impossibilis sit rei promissio. Titulus XVIIII.

XXVII. Si quis rem que in rerum natura non est aut esse non potest. dare stipulatus fuerit. veluti stichum qui mortuus sit quem vivere credebat. aut hippocentaurum qui esse non possit inutilis erit stipulatio. Idem iuris est. si rem sacram aut rem religiosam quam humani iuris esse credebat vel publicam que usibus populi perpetuo exposita sit. ut forum vel theatrum. vel liberum hominem. quem servum esse credebat. vel cuius commercium non habuerit. vel rem suam quis dari stipuletur nec in pendenti erit stipulatio. ob id quod publica res in privatum deduci et ex libero servus fieri potest. et commercium adipisci stipulator potest. et res stipulatoris esse desinere potest. sed protinus inutilis est. Item

Inutilis est stipulatio si quis ad ea que interrogatus erit. non

respondeat. uelud si decē aureos a te dari stipulet᷑. tu .v. p̄mitt
tas. ut cont̄. aut si ille pure stipulet᷑. tu sub condicione p̄mittas.
ut cont̄ scilicet id exp̄mas id ē. sicut sub condicione. ut in die
stipulandi tu respondeas. p̄senti die spondeo. Nā si hoc solū respōdeas
p̄mitto. breuit᷑ uidearis in eand diē aut condicionē spopondisse.

XXXVII. Qd turpi ex causa p̄missum ē. ueluti si q̄s homicidiū Tit. XX. III.
ut sacrilegiū se facturū p̄mittat. non ualet.

Cum autē ēptio ut uendicio contracta sit. qd effici dicim᷑.
simul atq; de p̄cio cum uenerit. cū sine scriptura res agit᷑ p̄iclm
rei uendite statī ad ēptorē p̄tinet. ē. tam & si adhuc ea res ēptori
tradita non sit. Itaq; si homo mortuus sit. ul aliqua parte cor
poris sit lesus. aut edes tote ul aliqua ex parte incendio consūp
te fuerint. aut fundus ui fluminis totus. ul aliqua ex parte
sublat' sit. Siue etiam inundatione aque. aut arborib; t̄bine
deiectis. longe minor aut deterior ēē cepit. ēptoris dapnū ē. cui
necesse ē. licet rē n̄ fuerit nact' p̄cium. soluere. quicq̄d
enī sine dolo & culpa uenditoris accidit. in eo uenditor secur' ē.
Sed & si post emptionē fundo aliqd p alluuionem accessit.
ad ēptoris cōmodum p̄tinet. nā & comodū ei' ēē debet. cui p̄i
clm ē. Qd si fugerit homo qui uenit aut subrept' fuerit.
ita ut neq; dolus neq; culpa uenditoris interueniat. Animad
uertendum erit. an custodiam ei' usq; ad tradicionē uendi
tor susceperit. Sane enī si susceperit. ad ipsi' p̄iclm is casus p̄tinet.
si non suscepit secur' erit. Id. & in ceteris animalib; ceterisq; reb;
intellegimus. ut qui tam tam rei uindicationē & condictio
nem. exhibere debuit. ēptoris qui sane nondū qui rē ēptori
tradidit. adhuc ipse dn̄s ē. Tit. XXVIII.

XXXVIIII. Qui aliquid de possessione p̄uim deiecerit. tenet᷑ lege iulia
De p̄uata aut in publica. Sed de ui p̄uata sine armis ui fece
rit. sin autē cum armis eum de possessione expulerit. de ui
publica. armorū autē appellationē. non solum scutū & gladios.

& galeā significari intellegim⁹. sed & fustes & lapides.

xl. Admonendi sunt adq̄ri nob. Tit. xxx.ii.

non solū p nosmet ipsos sed & iā p easq; p sonas que in nra
potestate sunt. ueluti p seruos nros & filios. ut tam qd p seruos
q̄dem nobis adquirit̄ totum nrm fiat. Qd aut p libos q̄s
in potestate habemus ex obligatione fuerit adquisitū. hoc abi
datur sedm imaginem rerum ppetatis id est usus fructus que
nra decreuit constitucio. ut qd ab acctione comodū pue
niat: hui' usum fructum q̄dem habeat pat. ppetas aute filio
seruetur. Lib. IIII. Tit. I.

xli. Furtum fit non solum cū quis intercipiendi causā rē alienā amo
uet. sed gnalit cū quis alienam rē inuito dño contrectat.
Itaq; siue creditor pignore. siue is apud quē res deposita ē. ea re
utat. siue is qui rē utendam accepit in alium usum trãsferat
quā cui' gra rei data ē. furtum committit. ueluti si quis argentū utē
dum acceperit. quasi amicos ad cenam inuitatus. & id peregre secū
tulerit. Aut si quis equū gestandi causa comodatū sibi longi' aliq
duxerit. Placuit tam̄ eos qui reb; comodatis alit utent̄ q̄ utendū accepint.
Ita furtum comittere. si se intelligant id inuito dño facere.
eūq; si intellexisset n̄ pmissurum. ac si pmissurum credat. ext
crim̄ uidi. optima sane distinctione q̄ furtum sine affectu non
comittit̄. Sed si credat aliquis inuito dño se rē comodatā
contrectare. dño aute uolente id fiat dicetur furtū n̄ fieri.
Unde illud q̄situm est. cū titi' seruū meū sollicitauerit
ut q̄sdam res dño surriperet. & ad eum pferret. & seruus id
ad meum ptulerit. meuius dū uult titiū in ipso delicto
dephendere. pmisit seruū q̄sda res ad titiū deferre. utrū furti
an serui corrupti iudicio teneat̄ titi' an neutro. & cū nob sup
hac dubitacione ē subgestū. & antiquor prudentiū sup hoc
altercationes pspexim'. quib;dā neq; furti neq; serui corrupti ac
cione pstantib;. q̄b;dam furti tantū in. nos hui' modi calliditati

obviam eunt. sed propter nostram decisionem sancimus non solum furti acti
onem. sed etiam servi corrupti contra eum dari. Licet enim is servus
deterior a sollicitatore minime factus est. et ideo non concur
rant reglę. quę servi corrupti actionem introducant.
tamen consilium corruptoris ad perniciem servi probitatis introduc
tum est. ut sit ei penalis accio imposita tamquam si re ipsa fuerit servus
corruptus. ne ex huiusmodi impunitate et malum servum qui
possit corrumpi tale facinus a quibusdam perpetret. lt.

Aliquando etiam quis rei suę furtum committit. Velut si debito
rem quam creditori pignoris causa dedit subtraxerit. Interdum fur
ti tenetur qui ipse non fecit furtum. qualis est cuius ope et consilio furtum
factum est. In quo numero est qui tibi nummos excussit. ut alius ra
peret. aut obstitit tibi. ut alius rem tuam exciperet. ut oves tuas
et boves fugavit. ut alius eas exciperet. Sed si quid eorum per lasci
viam et non data opera ut furtum admitteretur factum est. in factum ac
tio dari debet. At ubi ope Mevii Titius furtum fecerit. ambo
furti tenentur. Ope quoque et consilio eius furtum admitti videtur.
qui scalas forte fenestris supposuit. aut ipsas fenestras vel hos
tium effregit. ut alius furtum faceret. quive ferramentum ad
effringendum. aut scalas ut fenestris supponerentur commoda
vit sciens cuius gratia commodavit. Certe qui nullam operam
ad furtum faciendum adhibuit. sed tantum consilium dedit
atque hortatus est ad furtum faciendum non tenetur furti.

Hi qui in parentum vel dominorum potestate sunt.
si rem eis subripiant. furtum quidem illi faciunt. et res in furtivam
causam cadit. Sed furti actio non nascitur. quia nec ex alia ulla
causa potest inter eos actio nasci. Si vero ope consilioque alterius
furtum factum fuerit. quia utique furtum committitur. Convenienter
ille furti tenetur. quia verum est ope consilioque eius furtum factum
esse. Furti autem accio ei competit. cuius interest rem salvam esse
licet dominus non sit.

xlii. Qui res alienas rapit. tenetur quidem & furti. Tt. ii.
Quis enim magis alienam rem inuito domino contrectat quam
qui ui rapit. eum improbum ideo recte furem esse dictum est.
Prospectum est: ut nemini liceat. ut nemini liceat ui rape
re rem mobilem uel se mouentem. licet suam eandem existimet.
Sed si quis contra statuta fecerit. rei quidem sue domino cadere.
sin autem aliena sit. post restitucionem eius etiam estimationem
eiusdem rei prestare: Quod non solum in mobilibus rebus que ra
pi possunt: constituciones optinere censuerunt. sed etiam
in inuasionibus que circa res soli fiunt.) Tt. iii.
xliii. Si quis hominem alienum alienamue quadrupedem que pe
cudum numero sit. iniuria occiderit quanti ea res
intra anno plurimi fuit: tantum domino dare dampnetur.
Quod non precise de quadrupede sed de ea tantum que
pecudum numero est cauetur. Eo pertinet ut neque de fe
ris bestiis neque de canibus cautum esse intelligamus.
Sed de his tantum que proprie pasci dicuntur. quales
sunt equi. muli. asini. boues. oues. capre. de suibus
quoque idem placuit. Nam et sues pecorum appellatione
tenentur. quia et hi gregatim pascuntur. Item. Iniuria in
telligitur occidere. qui nullo iure occidit. Itaque qui
latronem occidit. non tenetur. utique si aliter periculum effugere
non potuit. Ac nec is quidem hac lege tenetur qui casu
occidit sine culpa eius nulla inueniatur. Nam alioquin
non minus ex dolo quam ex culpa quisque hac lege tenetur.
Itaque si quis dum iaculis ludit. uel exercetur transeuntem
seruum tuum traiecerit. distinguitur. Nam si id a
milite qui in campo ubi solitum est exercere [exercitari] admissum est:
nulla culpa eius intelligitur. si alius tale quid admisit.
culpe reus est. idem iuris est de milite. qui se in alio loco
quam qui exercitandis militibus destinatus est id admisit.

Si putator ex arbore deiecto ramo servum
tuum transeuntem occidit. si prope viam publicam
aut vicinalem id factum est neque proclamavit ut casus
evitari posset. culpe reus est. si proclamavit. neque ille cu
ravit cavere extra culpam est putator. Et qui extra
culpam esse intelligitur si seorsum a via forte ut in medi
o fundo cedebat licet non clamaverit. quia eo loco
nulli extraneo ius fuerat versandi.

Proinde si medicus qui servum tuum secuit dereliquer
it curationem atque ob id mortuus fuerit servus culpe
reus est. Imperitia quoque adnumeratur. veluti si medicus
ideo servum tuum occiderit. quod eum male secuerit.
aut perperam ei medicamentum dederit. Impetum quoque
mularum quas mulio propter imperitiam retinere non
potuerit. si servus tuus oppressus fuerit. culpe reus est
mulio. sed et si propter infirmitatem retinere eas non
potuerit. cum alius firmior retinere possit. aeque
culpe tenetur. Eadem placuerunt de eo quoque qui cum
equo veheretur. impetum eius propter imperitiam suam retinere
non possit. aut propter infirmitatem. His autem verbis
legis qui in eo anno plurimi fuerit illa sententia expri
mitur. ut si quis hominem tuum qui hodie claudus.
aut luscus. aut mancus erat occiderit. qui in eo anno inte
ger aut preciosus fuerit non tanti teneatur quanti is
hodie fuerit. sed quanti in eo anno plurimi fuerit
qua ratione creditum est penalem esse huius legis actio
nem. Tit. IIII.

Iniuria autem committitur. non solum cum quis pug
no aut fustibus cesus. aut etiam verberatus erit. sed
et si cui convicium factum fuerit. sive cuius bona quasi
debitoris qui nichil deberet. possessa fuerint ab eo q

intelligebat nichil eum sibi debere. Vel siquis ad infamiã alicuĩ libellum carmen scripserit composuerit et edit. doloue malo fecerit. quicquid hor fierit. Siue qs matrẽfamilias. aut pretextatum. aut pretextatam as sectatus fuerit. siue cui pudicicia attentata dr. et deniq; aliis plurimis modis ad mittere iniuriam manifestũ ẽ.
Patitur aut quis iniuriam non solum p semet ipsum sed etiam p liberos suos quos in potestate habet. Itẽ p uxorem suam. id enim magis preualuit. Itaq; si filie alicuĩ que titio nupta ẽ. iniuriam feceris non solum filie nomine tecum iniurie agi potest. sed etiã patris et mariti nõe. Defendi eni uxores a uiris. non uiros ab uxoribus equũ ẽ. Sed et socer nurus nomine cuius uir in ptestate ẽ iniuriarum agere pt.
Seruis autẽ ipsis quidem nulla iniuria fieri intelligitr̃. sed dño p eos fieri uidetr̃. Non tamẽ hisdem modis quibus etiam p liberos et uxores. Sed ita cum quid latrocinii comissum fuerit. et qd apte ad contumeliã dñi respic. ueluti siquis alienum seruũ uerberauit. et in hunc casũ accio pponitr̃. At siquis seruo conuicium fecerit. ut pugno eum pcusserit. nullam in eum accio dño cõpetit.
Si communi seruo iniuria facta sit. equum ñ e p ea parte qua dñs quisq; ẽ estimationem iniurie fieri. sed p ednoꝝ psona quia ipsis fit iniuria. Quod si usus fructus in seruo tuũ ẽ. p prietas meum ẽ. magis meum fieri iniuria telligitr̃. Sed si libero qui tibi bona fide seruit iniuria facta sit. nulla tibi actio dabitr̃ sed tuo nomine id experiri poterit. nisi in tuo nomine pulsatus sit. Tunc et eni competit et tibi iniuriarum accio. Id ẽ et in seruo alieno bona fide tibi seruienti. ut tociens admitatur iniuriarum accio. quociens in tuam contumeliam iniuria ei facta sit. Pena autẽ iniuriarũ ex lege xii. tabularũ

ppt membrum quidē ruptũ iⁿˢ talio erit. ppt os uero fractum. numerarię penę erant constitutę. Sed postea ptores pmittebant ipsis qui iniuriam passi sunt. eam estimare.

Secdm gradũ dignitatis uitęq; honestatem. crescit aut minuit aestimatio iniurię. Qui gradus condicionis & in seruili psona merito seruat. ut alio in seruo aucto re al [illegible] actus hominē aliud in uilissimo ut conpedito constituat. Sed & lex cornelia que de iniuriis loquit iniuriarũ actionem introducit. que competit obeam rem qd̄ se pulsatum quis uer beratumue domũ ue suam ui introitam dicat ee. Domum aũt accipim sive in ppria domo quis habitat sive in conducta. ut gratis siue hospicio receptus sit. atrox iniuria aestimatur. ut in facto. Veluti si quis ab aliquo uulneratus fuerit. uel fustib; cęsus. ut ex loco ueluti si ei in theatro. ut in foro. ut in conspectu ptoris. iniuria facta sit. uel ex psona ueluti si magistratus iniuriam passus fuerit. uel si senatori ab humili iniuria facta sit. aut parenti patronoq; fiat a libis uel libtis. Aliter enĩ senatoris patroniq; alit extranei & humilis psone iniuria aestimat. Nonnumq; & locus uulneris. atrocem iniuriam facit. ueluti si oculo qs pcussus sit.

Non solum is iniuria tenet, qui pcussus (q iniuria fec. sed &) uerum illeq(uo)q; tenebit qui dolo fecit. aut curauit. ut cui mala pugno pcuteret. . Tit. vi.

xliiii. Actio nichil aliud ÷ quã ius psequendi iudicio qd̄ sibi debet. Item. Si quis hominē et aũdũ uel luscũ occidit. qui in eo anno integer & pcii magni fuerit. tantum dãpnat qtum in eo anno plurimi fuerit.

xlv. Si iussu dñi cũ seruo negotiũ gestũ erit. Tit. vii.

insolidum pretor aduersus dnm actionem pollicetur. scilicet quia qui ita contrahit fidem dni sequi uidetur.

xlvi Animalium nomine Tit. viii.

que ratione carent. siquis lasciuia aut feruore aut feritate fecerit pauperiem noxialis actio lege xii tabularum porrigitur. Que animalia si noxe dedantur proficiunt reo ad liberationem. Item.

Si ursus fugit a dno et sic nocuit non potest dns conueniri quia desinit dns esse ubi fera euasit. Pauperies autem est dampnum sine iniuria facientis datum. nec enim potest animal iniuriam fecisse dici quod sensu caret. Item.

Sciendum est edicto prohiberi nos canem uerrem aprum ursum leonem ibi habere quo uulgo iter sit. Et si aduersus hoc factum erit et nocitum homini libero esse dicetur. tanti dns condempnetur. Item.

Illud obseruare debet iudex. ne aliter iudicet quam legibus aut constitucionibus aut moribus proditum est.

xlvii Lex iulia maiestatis Tit. xviii.

in eos qui contra imperatores uel rempublicam moliti sunt suum uigorem extendit. cuius penam anime amissionem sustinet. Item. Lex iulia de adulteriis coercendis non solum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit. sed etiam eos qui cum masculis infandam libidinem exercere audent. sed eadem etiam lege iulia stupri flagicium punitur. cum quis ui uel uirginem uel uiduam honeste uiuentem stuprauerit. Penam autem eadem lex irrogat peccatoribus si honesti sunt publicationem bonorum partis dimidie. si humiles corporis choercitacionem cum relegatione. Item.

insolidum pretor aduersus dnm actione pollicet̃.
scilicet quia qui ita contrahit fidẽ dni sequi uidet̃.
xlvi Animalium nomine Tit. viiii.
que ratione carent. si quis lasciuia aut feruore aut
feritate fecerit pauperiẽ noxiał accio lege .xii. tabu
larum. p̃ditã ẽ. Que animalia si noxe dedant̃. p̃
ficiunt reo ad liberationem. Lx.
Si ursus fugit a dño et sic nocuit non potest dns con
ueniri. quia desinit dns ẽẽ ubi fera euasit. Pauperies
autẽ ÷ dapnum sine iniuria facientis datum. nec
eni potest animal iniuriã fecisse dici quod sensu
caret. Item.
Sciendum ẽ. edicto p̃hiberi nos canem uerrẽ. aprũ
ursum. leonẽ. ibi habere quo uulgo iter sit. Et
si aduersus hoc factum erit. et nocitũ homini libo
ẽẽ dicit̃. tanti dns condẽpnet̃. Item.
Illud obseruare debet iudex. ne aliť iudicet quam
legib; aut constitucionib; aut morib; p̃ditum est.
xlvii Lex iulia maiestatis Tit. xviii.
in eos qui contra imperatores uel rem publicam moli
ti sunt suum uigorem extendit. cui9 penã anime
amissionem sustinet. Lx. Lex iulia de adulteriis co
ercendis non solum temeratores alienarum nuptia
rum gladio punit. sed etiã eos qui cu masculis infandã
libidinem exercere audent. sed eadẽ et ia lege iulia
stupri flagicium punit̃. cũ quis sine ui ł uirginem uel
uiduam honeste uiuentem stuprauerit. Penam autẽ
eadẽ lex irrogat peccatorib; si honesti sunt publicationẽ
bonorum partis dimidie. Si humiles corporis choercitaci
onem cum relegatione. Lx.

Venefici capite dapnant. qui artib; odiosi ueneni ut susur
ris magicis homines occidunt. ut mala medicamenta pu
blice uendidunt. It.

Si p(ri)mum raptus uirginis & uidue ut scimonial fuerit p
petrat. tunc & peccatores. & hi qui opem flagicio dederunt
capite puniunt. GELASII EPIS ORIENTALIB.

DE COMMUNIONE ACATII VITANDA.

1. Si iurauerat iohs non se futurum epm. quo(modo) tu mandas
ei dignum et cui maiora committerent. Que ad gubna
tionem eccle ptinent. Supra pbrum quid e. maius
ad eccle gubnationem n(is)i eps. Si iurauerat. quomodo hoc
mandas. & si iurauerat cur illu(m) preposuisti ut fieret contra
qd iurauerat. Aut si factum e. quomodo mandasti q(uo)d d irasceris.
Quid illum tibi dicis peierasse cu(m) factum sit. qd
se non iurauerat e(ss)e facturum. cu(m) tu eu(m) hoc fieri debe
mandaueris. Apocrisarius erat omia ad illum ptinebat
omia eccle ipse curauit. potior illo int(er) clericos alexan
drinos nullus habebat honore. pbr erat. Sup(er) quid ei
habetur ad gubnationem eccle. quid ei amplius adiceret
nisi epatus. It.

Si dicit postea fuisse correptus petrus inti(m) hoc ipso in
errore hactenus iacuisse monstrat. Nec debuisse catho
licis prefici post errorem. a quib; e ab errore correctus.
Itaq; uenia dignus fuerat. non honore & maxime
ab hereticis hordinatus. Nullam epal dignitatis prorsus
habere substantiam. It. Nec enim poterant catholici qui ti
motheo catholico comunicabant supstite. et eo catholi
co quem nossent legitimum sacerdotem. ut sup ducere
alium. ut hereticu(m) consecrare. Unde apparet eu(m) ab he
reticis confirmatu(m). & ideo catholice eccle psidere n(on) posse.

Quia prius hoc abhominandum nefandumque iudicet. ut
qui diu in presidia volutaret fidelium cervicibus imponat
Quod si admittitur. potest et de aliis heresibus passim similiter qui
cumque permitti quod nulla umquam exempla. nulle regule. leges nulle
ecclesiastice patiuntur imponi. Sed inquis eum fuisse correctum
Immo ut supra iam dictum est hoc ipso hereticum fuisse mons
trabis. quia etiam si dampnata heresi se ad sedem catholicam dicitur
contulisse. subdi debuit catholicis a quibus correctus est non preesse.
Non est discipulus super magistrum. satisque erat ut correctionis
sue subiectus preberet exemplum. non post diuturnum erro
rem longamque perfidiam a quibus emendatus est correctusque do
minari. Item.

Siquidem ecclesie regula veterisque tradicio nota sit omnibus ab
episcopo eum provincie sue id est secunde sedis antistite tum vel dis
cuti vel recipi convenisset. Qui tamen alexandrinus antistes
etiam si pravitate dampnata eum recipiendum esse iudicasset.
non prius hoc facere debuit quam ad sedem apostolicam retu
lisset. Docent hoc catholici gesta thimothei aliorumque exempla
multorum. Qui acceptis libellis hereticorum in quibus veterem
se dampnare profitebantur errorem. non prius receptionem eorum
communionemque confirmant quam ad hanc sedem satisfacien
tium gesta dirigere. atque hinc poscere sicut factum est de
bere firmari. Quero in qua quis istud discusserit. quisue susce
pit. quisue reconciliaverit. quis ad communionem catholi
cam intrare permisit. Ubi interim taceo quia omnia
penitentis sunt. ut pote heretici et ab hereticis ordinati
quem sine ambiguo hunc constat errasse quo nunc prohibetur
esse correctus. Item.

An imperator illum discussit atque suscepit. constat in nullo illum
ecclesiasticis regulis non receptum. Ab ecclesiastica quippe regula receptio

ei omnis aliena est. Quod si dixeris sed in tempore catholic(us)
salua pace ipsi dixerim filius est non presul ecclesie. quod
ad religionem competit discere ei conuenit non docere.
Habet priuilegia potestatis sue que amministrandis publi
cis rebus diuinitus diuinitus consequatus est. Et eius benefi
ciis non ingratus contra dispositionem celestis ordinis
nil usurpet. Ad sacerdotes enim deus uoluit que ecclesie sunt
disponenda pertinere. non ad seculi potestates. quas si fideles
sunt ecclesie sue et sacerdotibus uoluit esse subiectas. non
sibi uindicent alienum ius et ministerium quod alii depu
tatum est. ne contra eum tendat abrupte a quo omnia
constituta sunt. et contra illius beneficia pugnare uideatur
a quo propriam consecutus est potestatem. Et a legibus publicis
non a seculi potestatibus sed a pontificibus et sacerdotibus omnipotens
deus christiane religionis sacerdotes uoluit ordinari. et discu
ti recipique de errore remeantes. Imperatores christiani sub
dere debent exsecutiones suas ecclesiasticis presulibus non preferre.
Nulla ergo nec certa discussio est nec manere ista suscep
tio est que ecclesia suis legibus nec ordine competenti nec dis
cussit omnino nec comunioni restituit. R

R Acatium quoque ansa comunione summouimus. ne petrum
etiam nos petro nulla ecclesie regula discusso. atque suscep
to. Et ideo in pristino errore duranti comunicasse dinos
ceremur. Quo in autem non reus agnosceretur acacius com
municando ei quem retulit esse dampnatum. R

Nemo quod patitur necessitate collaudat. nemo suo
consilio necessitatem sibi poscit inferri. Si necessitate fecit
fatetur malum esse. quod fecit. Nolens enim non uolens fecit.
Non enim uoluntate quod necessitate facit. Malum autem fatetur
quod nollet fieri. si necessitate non premeretur. Si malum est quod

necessitate facit cur id laude psequit. Cur ad alioz

potionem predicatori rei ri gessit. q comitte inuitus.

Unde apparet non necessitatis sed uoluntatis ee qd fecit.

Sed popls inquit alexandrinus hunc magnis desidiis pos

tulauit. nec petrum sibi pati ulla ratione subduci. Qd

si petere popls alexandrin idolatria debere parari.

Quid eni inter est utrum heretic an psanus. eccle ca

tholice pmitat imponi. Quid si alti heresis cui libet

hominem sibi psulem poscat adhibi. Qui eni fecit hoc

de reliqua heresi. potest et de alia si id delectat excepisse

Sunt hominu mores aliquid ppetrari teptaret contra

leges publicas nullaten id bonus intpr annueret. cont

dm poscentib; adquiescit. Si praua cupientib; annuendu

e. ubi e impat auctoritas. ubi moderatio ubi legum

gubnatio. Lt

Nec boni impatoris est. nec catholici pncipis semet pos

centib; inimica concede. Immo et ipsis de quib; agit et

omni rei publice et saluti ei et regno que contra deum

sunt non cessisse salutare e. Lt

Iam si correptus esset petrus correctorib; suis subdi debuit.

non preponi. quib; ab hereticis ordinatus nulla potuit

pre ee ratione. Lxe ii.

De hac necessitate et sup ius ia multa dicta sunt. et multa

dicent. Quib; apparet et necessitate sui tra esset. sacerdo

te pcatholica fide contepnere debuisse. et tolerari quic

quid aduersi e dum ab integritate fidei catholice nulla

tenus deuiaret. Lt. Nulla maior e necessitas. q diui

no cultui et religioni unde omia psprant. Unde necessitas

magis omib; absolui it. et cuncta aduersa remoueri

ee subiectum. Nec ei aliquid omino preponere. quia

n̄÷ utiq; quod deo debeat anteponi. cui iussi fuerimus nre animas nr̄as omnino preponere. Illo enim dispecto n̄ impot nulla necessitas expediri. sed nec res qualibet humana constare Unde apparet maiorem necessitatem. maiore potius causam cuncta ad post ponendo. Itē

Nos non macarium ideo sententiam tulim̄ quia homo ē. quia macari dicit. que admodum de quolibet heretico dici pot. sed ppt ea quia sit psona puaricationis. Itaq; malefactum qd inea ÷ puniat inrogatione senten. que paiaricatio qd mal eficium si recedat iam non erit illa psona in quam senten tiam insobilē pferre sum iussus. Remanebit enim homo ac acari que non dapnat in qtum homo ē. ac hominis nomine censet. Sed in qtum puaricator ac malefactor ÷. Si g desinat ee puaricator · malefactor cui sententia mea insolubilis ÷ Itē Iam in eo hec sententia mea insolubilis remoto eo cui illa ta potest locū penitens non habebit. Alt enim q ille cui illata sententia ÷ dū incipiet non ee qd fuit. uel non hoc ee cui illa ta sententia ÷. sed incipiente ee qd non fuit. ut hoc tantū incipiente ee. secū ea non ÷ illata sententia. non remane bit omnino ubi stet plata sententia. Nam quidiu in hoc manet. cui illata ē. uere insolubilis ÷ illa sententia cuio cui illata ÷ insolubilit. Cū aut hoc non erit ac si in illo non manserit cum illo maleficio cui illata insolubilis ē. illa sententia sine dubitatione ēnsiuit. In isto g erit solubil immo nec erit cui illata non ē. Immo ab hoc erit externa ac aliena cui eā non constat illatā. quia macario maleficium ac puaricatio accepit illā insolubilē senten tiā non qd homo ÷ non qd macari nuncupat. Remoto ab eo maleficio erit cum omi uia sua ac causa ac causa remo ta sententia.

ii.

In scriptis autem inuenimus et illata interminabilem senten
tiam inplerosq; peccatores quib; tam a peccato discedentib;
sit remissa. Et quosdam dictos occidi et iustificari. du in his
notat qd fuerunt et incipiunt ee qd non erant. uel euerti
et plantari. Item

Deinde hoc ipso quod se ui pati phibet. accta malu psitat
ee qd facit. et contra fidem catholicam se agere monstrat.
Cu g me hortat et petit. hui rei conplicem ee debere. q
fateatur ee puersam. Si autem malam non ee contendit.
restat ut non iam se uim pati ab impatore psuadeat. cum
sua sponte id faciat. qd bonu ee confirmat. Cu enim bon
dicit ee qd faciat. sponte hoc se facere tamq qd putat ee bo
num sine dubitacione designat. Nt g hoc conpulsus facit.
accat. qd inuit non facit, tamq malum. sed ut sponte
tamq bonum. studio g et uoto et uoluntate et iudicio ppo
non coactus. Nt g uim patit. sed sponte delinquit. Item

Si enim copuls utiq; inuit. si inuitus utiq; malu e. Nt g sponte fac tamq hoc bonu s; tamq malu inuit. si inuit tamq malu. Seqt ut sponte tamq bonu

Si putat absoluendus qui in dno deliquisse conuincitur.
qto mag absoluendus e. qui in homine dicit deliquisse.
Cui illata sententia deponat errore et uacua est.
si iniusta e. tanto eam curare non debet. qto apud dm
et ecclam ei. nemine potest iniqua grauare sententia.
Itaq g se ea non absolui desidet. q se nullaten perspiciat
obligatum. Epla .I. Clementis ad Iacobum.

II. Cathedra romana eu qui cupit eam et audact expetit.
non requirit. sed ornatum morib; et in uerbis eruditu
Item. Si forte ait beatus petrus a semet ipsis laici non intel
ligunt. p diaconos edocendi sunt. ut tibi clemens soli ecclie
sollicitudines derelinquant. Item. Diaconi ecclie tamq
oculi sint epi. oberrantes et circumlustrantes cu uerecondia
actus toci ecclie. et plustrantes diligenti siquid uideant

uicinu precipicio fieri. ut referant hec ad epm et commoueri ab eo possit is qui in precipicium lapsurus, uta reuocetur. et non corruat in peccato. Lc

De his ut diximus diaconis cura sit. sed et eos qui secundum carnem egrotant sollicite perquirant. et plebi si forte ignorat indicent de his. ut et ipsi uisitent eos. et que necessaria sunt prebeant eis cum conscientia ei qui preest. quod tamen si clam fecerint non peccabunt. Sed et de peregrinis similiter epo suggerant resouendis. et cetera his similia que ad cultum ecclesie et disciplinam eius pertinent. diaconis cura sit. Lc

In medio coram omnibus manus mihi imposuit petrus. et in cathedra sua ingenti uerecondia fatigatum sedere me conpulit. Lc.

Apostoli adhuc in uno positi. symbolum quod fidei nunc tenet ecclesia unusquisque quod sensit dicendo condiderunt. ut discedentes ab inuicem hanc regulam per omnes gentes predicarent. Clemens. ii. ad iacobum

iii. Tanta in altario holocausta offerantur. quanta populo sufficere debeant. quod si remanserint in crastinum non reseruantur. Sed cum timore. et tremore clericorum et diligentia consumantur. Qui autem residua corporis dni que in sacrario relicta sunt. consumunt. non statim ad communes accipiendos cibos conueniant. nec putent sancte porcioni conmiscere cibum qui per qualiculos digestus. in secessum funditur. Si ergo mane dnica porcio editur usque ad sextam ieiunent ministri. qui eam consumpserunt. Et si tercia uel quarta hora acceperint ieiunet usque ad uesperum. Lc

Nec presbiter solus cum sola femina fabulas faciat. Nec archidiaconus aut diaconus. sub pretextu humilitatis officiu frequentet domicilia matronarum. aut forte per clericos aut domesticos eius matrone mandent aliquid secreti.

si cognitum fuerit & ille deponat. & illa a liminib; arceat
eccle. Sed si forte aliquā intcessio fuerit. epo suggerat. & si
tal ē ad q debeat ire. p inuentu ipse pgat. Sin aute de latt
sio dirigat. cum duob; aut trib; qui hoc debeant sanare.
Itē. Hec fr̄ iacobe de ore sci petri audiui. iubentis. Siquis
hec pcepta non integra custodierit. sit anathema usq; ad
uentū dn̄i nr̄i ihu xpi. Eiusdē ad omēs.
IIII. Monita uite apl̄is inquirite. a diaconib; ū ordine disci
pline. Itē. Accedat qui uult baptizari ad sacerdotē suū.
& ipse det nomen suum. atq; ab eo audiat mistia regni
celoꝝ. Ieiuniis frequentib; opam impendat. ac semet
ipsum in omnib; pbet. ut trib; mensib; ita consumando
in die festo possit baptizari. Baptizet aute unusq̄sq; magis
psentib; nomine trine beatitudinis inuocato sup se punc
tus p̄mo oleo p orationē scificato. ut ita demū p hec cō
secratus possit pcipe locum cū scis. Anaclet omib; epis.
V. Ut ait beatus clemens antecessor nr̄. simil ē omis ecclie stat
naui magne. Itē. Non ē iustum infestare frēs. si eni
omnia in hoc sclo uindicata essent. locum diuina iudi
cia non haberent. Supuacuis eni ad beneficia laborat
impendiis qui solem certat facib; adiuuare. Ideo si aliq̄s
putat deo in hoc placere quod seruos suos accusat. & ut me
liores fiant dicit se hoc agere. inuanum laborat. & plus in
uidie stimulis agitat q caritatis. Itē
Sacerdotes quando dn̄o sacrificant. non soli hoc agare debēt
sed solus testes secum adhibeant. Itē. Facta consecratione
omis comunicent. qui noluerint ecclasticis he rere limi
nib; sic eni & apl̄i statuerunt. & sca romana tenet eccla
Itē. Qui rapit pecuniā pximi sui iniquitatē opatur.
qui aute pecuniā uel res eccle abstulerit sacrilegiū facit.

Si fuerit seclare negotium apud iudices prouintie iudico in
epoꝝ iudicet. cū apl̄us p̄uatoꝝ xp̄ianoꝝ causas magis ad
ecc͡lam deferri. et ibidē sacerdotali iudicio deferri uoluit.
Omnis enim opressus libere sacerdotum si uoluerit appel
let iudicium. et a nullo p̄hibeat̄. sed ab his fulciat̄. et liber
Si aut̄ difficiles cause uel maiora negotia orta fuerint. ad mai
orem sedem referant. Et si illic facile discerni non potint
aut iuste determinari. ubi fuerit summoꝝ congregatio
congregata. quod p singlos annos bis fieri solet. et debet.
iuste et deo placite coram patriarca. aut p̄mate. ecc͡liastica
et corā patricio seclaria iudicent̄ negotia in comune. Quod
si difficiliores orte fuerint questiones. aut epoꝝ aut mai
oꝝ iudicia aut maiores cause fuerint. ad sedē aplicam si ap
pellatum fuerit referant̄. Le.

Si aliquis nunc in malū oculos alicuiꝰ p̄ncipis incipit
tractare manifeste reus maiestatis iudicat̄ et infamis
efficit. aut potiꝰ capitali sententie subiacebit. Le

Prouincie multo ante xp̄i aduentum tp̄r. diuise sunt.
maxima ex parte et postea ab aplis et beato clemente
processore nr̄o ipsa diuisio ē. renouata. et in capite prouin
tiarum ubi dudum p̄imates lege erant seli. ac p̄ma iudi
ciaria potestas. Ad quos qui p reliquas ciuitates commo
rabant̄ quod eis necesse erat. qui ad aulam impatoꝝ et
regum confugere non potant. ut quib; p missum n erat
confugiebant p oppssionib; uel iniusticiis suis. ipsosq;
appellabant quociens opus erat sicut in lege eoꝝ scriptū
erat. Ipsis quoq; in ciuitatib; ut locis nr̄i patriarchas ut
p̄imates. qui unam formam tenent licet diuersa sint nōia
leges diuine et ecc͡liastice poni et ee iusserit. Ad quos epi
si necesse fuerit confugerent. eosq; appellarent. et ipsi nōe

primatum fruerentur. & non alii. LI.

Reliquę uero metropolitanę ciuitates. quę minores iudices habebant licet maiores comitib; essent habent metropolitanos suos qui predictis iure obedirent primatib; sicut & in legib; scilicet olim ordinatum erat. Qui non primatum sed aut metropolitanorum aut archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licet singulę metropolitanę ciuitates suas prouincias habeant. & suos metropolitanos habere debeant episcopos. sicuti prius metropolitanos iudices habebant singulares. ut prefixum est primates. & tunc & nunc habere iussi sunt. Ad quos post sedem apostolicam prima negotia conueniant. ut ibidem quib; necesse fuerit releuentur. & iuste restituantur. & ibi qui iniuste opprimuntur ~~iuste~~ resoluentur atq; fulciantur. episcoporumq; causę & summorum negotiorum iudicia salua apostolicę sedis auctoritate iustissime terminentur.

ZOSIMUS PP. UNIVERSIS EPISCOPIS PER GALLIAM

VI Placuit apostolicę sedi. ut siquis ex qualibet galliarum parte sub quolibet ecclesiastico gradu ad nos romam uenire contendit. uel alias terrarum ire disponit non aliter proficiscatur nisi metropolitani arelatensis episcopi formatas acceperit. quib; sacerdotium suum uel locum ecclesiasticum quem habet scriptorum eius astipulatione perdoceat. Quod ea gratia statuimus quia plures episcopi siue presbiteri siue ecclesiastici simulantes quia nullum documentum formatarum extat per quod ualeant confutari in nomen uenerationis inrepunt. & indebitam reuerentiam promerentur. Quisquis igitur fratres karissimi preter missam supradicti formatam. siue episcopus siue presbiter. siue diaconus aut deinceps inferiori gradu sit ad nos uenerit. sciat se omnino suscipi non posse. Quam auctoritatem ubiq; nos misisse manifestum est. ut cunctis regionib; innotescat id quod

statuimus omnimodis ee seruandum. Siquis aute hec
salubrit instituta temerare psumpserit sponte sua se
a nra comunione nouerit ee discretu. Ite

Iussim aute ut pcipuam sicut sep habuit. metropolitan
eps arelatensium ciuitatis in ordinandis sacerdotib; te
neat auctoritatem. viennensem narbonensem pma
& narbonensem sedam puincias ad pontificium suu
reuocet. Quisquis u post hac contra aplice sedis statuta
& precepta maioru omisso metropolitano epo in puin
ciis esupradictis quequam ordinare presupserit. ul
is qui ordinari se illicite siuerit. utroq; sacerdocio se
carere cognoscat. LEO PP. RAVENNIO ARELATENSI

VII. Petronianum quendam uagu. epo.
& semp erroneum certa nos clericoru tuoru suggestione
didicimus p gallias ee se nrm diaconum iactitasse. &
sub hui honoris obtentu diuersas ei puintie aeclias
circuisse. Cui audatie tam nefande. dilectionem tua
fr karme. ita uolum obuiare. ut eu admoneas etia
toti puincie epis. ut sua falsitate detectum ab omnium
ecclaru comunione ne ulti hoc usurpet expellas.
ID CONSTANTIANO & CETIS EPIS.

VIII. Uiennensis eps uicinis sibi quattuor oppidis pside
bit. id e. ualentie & tarentasie. & geniaue. et
granopoli ut cum ipsis ipsa uienna sit quinta. Ad
cui epm omnium predictaru aeclarum sollicitudo
ptineat. Reliquae ciuitates eid puincie sub are
latensis antistitis auctoritate & ordinatione consis
consistant. HYLARI PP. VICTURO & CETIS EPIS.

VIIII. Xpianoru pncipum lege decretum e. ut quicqd
p aeclis earuq; rectorib; p quiete omnium dni

sacerdotum atq; obseruantia disciplinę in auferendis con
fusionib; aplicę sedis antistes suo pnuntiasset examine
ueneranter accipi tenaciterq; seruari. It.

O epo qui licet amamerte uiennense epo diensib; cog
noscit ordinatus. iustiore ratione censuim⁹ ut sacerdotiū
ei⁹ frīs nrī leontii arelatensis epī confirmet arbitrio
a quo rite debuit consecrari. Id epis uiennensi

x. Illi⁹ epi confirmationem quē ꝓuintię
uiennensis eps alienum et ad se minime ptinentē
gnter ordinare presūpsit. frīs et coepī nrī leontii relin
quim⁹ uoluntati. hyl. epis narbonensis ecclę

xi. Contra statuta patrū concedere aliquid uł mutare
ne hui⁹ quidē sedis potest auctoritas. Apud nos enī
inconuulsis radicib; uiuit antiquitas cui decreta patrū
sanxere reuerentiā. Zosim⁹ pp. patroclo epo.

xii. Quia nonnulli ex quacumq; militia se ad ecclām con
ferentes. stati saltu quodā sūmati locū religionis affec
tant. qui gradati p ecclāstica stipendia uenientes.
explorata solent discussione differri. Idcirco qm in non
nullis factū. infirmare non possum⁹ siqui iam ordina
ti sunt. in eo gradu ad quē gradū subito puenerī. pdu
durare debebunt. hyl. epis alpium.

xiii. Illud etiā non possum⁹ pterire quod sollicitudine dili
gentiore curandum sit. ne pt metropolitanoꝝ suoꝝ
littās aliq ad quā libet ꝓuintiam audeant pficisci.
qđ et iā in omni genere offitii clericał psingłas debet
ecclās custodiri. It. Simul etiā sup hoc uniuersam
frnitatē urām uolum⁹ eē comonitā ne predia que
neq; deserta. neq; dāpnosa. sunt. et ad ecclām ptinet.

ex quib; plurimorum consueuit necessitatib; subueniri. aliquis ... uire in altum transferant. nisi prius apud concilium alie nationis ipsi causa doceatur. ut quid fieri debeat communi omnium deliberatione tractetur. SIMAC. PP. EONIO EPO.

XIIII. Dilectionis tuae litteras mandataque; filio nostro crescentino presbytero in nuntio deferente suscepimus. Quib; constat inter arelatensem et uiennensem ecclesiam aliquid de ordinandis episcopis in uicinis ciuitatib; ortum luctam. Illa re uidelicet faciente quod decessor noster sanctae recordationis anastasius. exactans confusionem prouinciae. aliqua contra ueterum consuetudinem iusserit ordinari. decessorum suorum uidelicet ordinationem quod non oportebat sub qualibet necessitate transgrediens. Nam dum ad trinitatis instar. cuius una est atque; indiuidua potestas unum sit per diuersos sacerdotes sacerdotium quemadmodum priorum statuta a sequentib; conuenit uiolari. Huc accedit quod haec sit sententiarum uarietas. ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem credimus pertinere. Cui omnis potestas infringitur nisi uniuersa quae a diuersis sacerdotib; semel instituuntur. perpetua sint. Quod alias contingere poterit si successor decessoris actib; non tribuerit firmitatem. et roboranda quae gesta sunt. faciat rata esse. quae gesserit. Quanta enim uicarius beatissimi petri apostoli iudicabitur esse reuerentia si quae in sacerdotio percipiunt. eisdem insequentib; dissoluantur. ID CESARIO

XV. Caritati tuae tantum in propriis gallicanas regiones utendi pallium concessimus facultatem.

XVI. Miramur. quia quantum nobis. HORMISDA CESARIO. praesentium portitorum suggestio patefecit. passi estis subripi uobis. sapaudum fratrem et coepiscopum nostrum arelatensis ciuitatis antistitem. cuius ecclesia in regionib; gallicanis primatus priuilegio et sedis apostolicae uicib; decoratur. ad petitionem episcopi ab ipso ordinati

in iudicium sequentis ciuitatis epi quod nulla ecclesiastica
lege. ut ratione conceditur. iudicandum liberetis occur
rere. ITEM. CHILDEBERTO REGI.

XVII. Satagendum est. ut per auferendo suspicionis scandalo ob
sequium confessionis nrae regib; ministremus. quib; nos
etiam subditos esse sce scripturae praecipiunt. Veniens etenim
rufinus uir magnificus legatus excellentiae uestrae confidenter
a nobis. ut decuit postulauit. quatinus uob aut beatae re
cordationis pp. leonis thomum a nob per omnia conser
uari significare debueramus. aut proprius uerb nrae confes
sionem fidei destinare. Et primam quidem peticionis ei
partem. quia facilior fuit. mox ut dixit impleuimus
meq; in omnib; psulis thomum per catholicae fidei assertione
conscriptum deo propitio custodire. manus nrae ad uos per fes
sione signauimus. Ut autem nulli deinceps quod absit.
suspicionis resideret ocasio. etiam illam aliam partem quam
memoratus uir illustris rufinus admonuit facere ma
turaui. Scilicet proprius uerbis confessionem fidei quam
tenemus exponens. ITEM EPIS TUSCIAE ANNONARIAE.

XVIII. Cum beatissimus augustinus dominicae sententiae memor
qua fundamentum ecclesiae in apticis sedib; collocauit.
in scismate esse dicat. quicumq; se a presulis earundem sedi
um auctoritate. ut comunione suspendit. nec aliam
manifestet ecclesiam nisi que in pontificib; apticarum sedium
est solidata radicib; quo modo uos ab uniuersi orbis com
munione separatos esse non creditis si mei inter sacra
misteria secundum consuetudinem nominis memoriam re
ticetis. In quo licet indigno aptice sedis per successionem
episcopatus presenti tempore uideatis consistere fraternitatem.

XVIIII. Epistolas etiam beatae recordationis pp. celestini. ITEM UNIUERSO CLERO DEI.

sixti & pre omnib; beati leonis nec non etiam successorum ei
hilarii . simplicii . felicis . gelasii . anastasii . symachi or
misde . iohannis . felicis . bonefacii . iohis alti & acapiti
pro defensione fidei catholice . & pro firmitate suprascriptarum
iiii . synodorum . & contra hereticos ad principes . quam ad
epos ul quoslibet alios p oriente & illiricu . atq; dardania
aliasq; prouincias diuersis temporib; missas inuiolabilit
adiuuante xpo dno nro me custodire pfiteor . & omnes quos
ipsi receperunt . precipue uenerabiles epos chadolicum .
& ibi me inter orthodoxos ueneraşi .

Iohs . IIII . in lib gotice legis.

.xx. Iohs eps servus servorum di omnib; epis . comitib; uicecomitib; centenariis . iudicib; catholicis in ispania & gothia & prouinciis degentib; omniq; poplo occidentali catholico salutem & apticam benedictionem. Noueritis dilectissimi filii quia nos pro statu sce di aeccliae iussimus congregari synodale concilium . cui concilio interfuit ludouicus augustus apud urbem trecas . ubi sedentib; nobis in corona uenit ante psentiam nram filius nr sineboldus sce prime sedis narbonensis eps . cu suis suffraganeis epis . & detulit nob librum gotice legis . ubi nichil habebatur sacrilegiis & in eis de legib; scriptum . ut cause quas ille leges n hnt . n audirentur a iudicib; illi patrie . atq; ita ius sce aeccliae suffocabatur . ab incolis gallie & hispanie prouinciis . unde nra serenitas cu psriptis epis . inspectis legib; romanis . ubi habetur de sacrilegiis inuenimus ibi a iustiniano imperatore legem compositionis sacrilegii constitutam scilicet in quinq; libras auri optimi . Sed nos leniorem legem pcepimus ee tenendam . que a carolo est constituta . pio principe de constitucione sacrilegii uidelicet in triginta libras argenti examinati.

id est sexcentorum solidorum argenti purissimi. Ideoque quicumque
inventus fuerit reus sacrilegii istam lentiorem compositionem
emendet ipsis episcopis et abbatibus sive personis ad quas querimo
nia sacrilegii iuste pertinuerit. Et si ipse reus sacrilegii facere noluerit
tandiu excommunicationi subiaceat usquequo predictam
compositionem .dc. solidorum persolvat. Et si in hac obstinatione
mortuus fuerit, corpus eius cum psalmis et hymnis non defe
ratur ad sepulturam. Et precipimus ut in fine codicis mun
dane legis inscribatur. Hec lex huc usque lex pape. Sacrile
gium enim committitur si quis infregerit ecclesiam vel .xxx.
ecclesiasticos passus qui in circuitu ecclesie fuerint vel in do
mibus que infra supradictos passus fuerint aliquid inde diri
piendo vel auferendo seu qui iniuriam vel ablationem rerum
intulerit clericis arma non ferentibus vel monachis sive
deo devotis omnibusque ecclesiasticis personis. Nam enim capelle
que infra ambitum murorum castellorum sunt mittuntur
vel ponuntur in hac observatione. Similiter etiam sacrile
gium committitur auferendo sacrum de sacro vel non sacrum
de sacro vel sacrum de non sacro. Non vero sacrum vel de non
sacro quod non potest computari in nomine sacrilegii secundum
mundanarum legum censuram debet emendari vel secundum
morem patrie. GREG. EP. VII. DE IEIUNIO
PENTECOSTES ET DE ORDINATIONE IN PRIMA EBDOMADA XL. ET PENTECOSTES.
xxi. Licet nova consuetudo ecclesie nulla fulta auctoritate
numeret inter ieiunia et ordinationes IIII. temporum
primam ebdomadam primi mensis martii et secundam quarti id est
iunii, vetus tamen auctoritas sanctorum patrum et ut in initio
quadragesimali et in ebdomada pentecostes debeant
observari. Unde Leo papa ait. Huius observantie utilitas
dilectissimi in ecclesiasticis precipue est constituta ieiuniis

que ex doctrina sci sps ita p totius anni circulum distri
buta sunt. ut lex abstinentie omnib; sit scripta tprib.
Siquidẽ ieiunium unum ĩ inquad. estiuu inpent. autũ
nale mnse .iiii. hyemale autẽ inhoc qd .x. celebrem
IT GELASIUS PP. Ordines pbroꝝ & diaconoꝝ sunt
in .iiii. mis. ieiunio septimo & decimo. Sed etiã xl. inai
ac mediana qdragesima sabbati die. Ac p inde beatus gre
gori pp. & felix atauus ei & symac quoq; atq; simplicii legũt
ord in febroario celebrasse. ut pote quadragesimali initio
concurrente. die ieiunii autẽ .iiii. mensis a gelasio dicti
qui scdm leonẽ sep ĩ inepdomad pentecostes a multis abigr.
Sic eni leo pp. inquit de ieiunio & ordinationib; ei. Post
pceptũ sci sps donũ. salubrit & necessarie consuetudo ẽ insti
tuta ieiunii. ut si quid forte int ipsa festiuitatũ gaudia ne
gligens libtas. ut licentia immodata presumpsit. hoc re
ligiose abstinentie censura castiget. Que ob hoc q q; stu
diosius exequenda ẽ. ut illa in nob que in hac die ecclie
diuinitus sunt illata pmaneant.
Repletis namq; aptis uirtute pmissa. et in corda eoꝝ spu
ueritatis ingresso. non ambigim int cetra celestis doni
sacramenta doctrinam ac spuat continentie disciplinam.
de paracliti magistio diuinitẽ fuisse conceptã. ut scificate
ieiunio mtes conferendis sibi crismatib; fierent aptiores.
In quib; duob; exemplis satis ostendit. post pentecosten ad
conferendos sacros ordines. ab aptis ieiunia fuisse constituta.
Sicq; ieiunia quadregesimat initi. ac pentecosten ad formã
ieiunii mnsis .vii. ac .x. quod ieiuniũ ab aptis spu sco bapti
zatis cũ ordinationib statutũ fuisse. mox sequens ordinatio .vii.
diaconoꝝ ostendit. facta oratione sorore ieiunii. Un dns
hoc .ii. simul coniungit dicens. Hoc genꝰ n eicit n in oratione
& ieiunio.

XVII.

Quarti u mensis ieiunium agelasio dicit qui sabbato ib
domada pentecostes. septi in. IIII. q initio mense sepi
e. Propter quam etiam pluralitatem ieiunium quamq inici quadra
gesimalis postea dicit ieiunium primi mensis. qua sabbato ri
septimi iam in. primo mense q in sebs inuenit. Sic enim nom
habet sicut qui libet nom habet aloco inquo sepi habitat
Quorum mensium IIII. prophetia zacharie significatiua
est. dicens. Ieiunium .I. et ieiunium quarti. et ieiunium
septimi. et ieiunium decimi. erit domui iuda ingaudium
et in leticia et in sollempnitates preclaras. Ieiunio autem
quadragesimalis inicii bene ordinatio sacri ordinis coepit
tit. Siquidem post babtismum xpc spiritu sco ductus ad ie
iunandum postea apostolos suos ad sacrum ordinem elegit. Sicut
apostoli spiritu baptizati. post ieiunium diaconos consecrandos
elegerunt. Moyses quoque post descensionem spiritus sci in igne
sibi loquentis quinquagesimo die egressionis. i. pente
costen. et post ieiunium aaron cum filiis consecrandos
elegerunt. Et sic sacer est numerus. IIII. temporum ex numero
.IIII. fluminum. IIII. uirtutum. IIII. elementorum. IIII. euuangelistarum

XXII. CRISOSTOMUS SUPER MATHEUM. OMEL. III.

Neque de uiciis erubescamus parentum sed unum illud
queramus semper amplectamurque uirtutem. Huius
modi enim etiam si alienigenam habeat matrem. etiam si
fornicatione pullutam uel quolibet eiusmodi dedecore
sordidatam. nichil tamen de ei aut uilitate fuscabit aut
crimine polluet. Quod si fornicatorem ipsum ad meliora
conuersum nequaquam prior culpa maculat. multo
magis ex meretrice natus et adultera. si ipse uirtute
decoretur. parentum suorum non decolorat obprobriis.
Non est omnino non est nec de uirtute nec de uicio parentum

aut laudandus aliquis aut culpandus. Nemo inde ut
aut obscurus aut clarus. Immo et considerari aliquid
dicam aut possumus. Nescio quomodo magis ille resplendet
qui ex parentibus auctoritatibus prorsus alienus ipse tamen fue-
rit deitate mirabilis. OML. V.

XXIII Quod non una fuerit hec stella que magis apparuit
de plurimis. immo ut ego arbitror omnino nec stella.
sed quedam invisibilis virtus in specie sideris figurata ab ipso
primum tenere monstratur. Non est enim stella omnino non
que per hanc celi plagam cursum tenere doceatur. Sed
sive solem sive dixeris lunam astraque cetera ab oriente
ferri omnia in occidentem videmus. Hec vero ab oriente
ad meridiem stella veniebat. sic enim iuxta locorum
situm palestina spectat ad persiden. Secundo vero etiam illud
probare possibile est de tempore. Neque enim in nocte cernitur
sed lucente prorsus die. ac sole fulgente. quod lucendi
vim non solum in stella sed ne ipsa quidem luna sortita est.

XXIIII Non de his solum iudicandi sumus. Lt
que voluntate ~~que voluntate~~ atque proposito sed
etiam que coacti aliquid committimus. Qui enim in quid
negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram
patre meo. Et certe plerumque contingit. ut extor-
queatur. alicui negatio dei. sed tamen non effugit iste
supplicia. Nam pro hoc quoque penas luimus. nec de his tan-
tum in puniendi sumus que sciendo peccavimus ut
verum etiam de illis que ignorando committimus. OML. VI

XXV Cave ne herodi efficiaris similis et dicas ut ego veniens
adorem eum. Cumque veneris interimere coneris. Huic
enim similes sunt. qui indigne accipiunt comunionem
misterii. Reus enim est inquit apostolus corporis et sanguinis domini.

75

Quidam eiusmodi sunt. habent intus tyrannum regno xpi iugiter inuidentem longe sane herode illo nequiorem. mammonam scilicet. Hic enim in hominibus tenere gestit imperium suosque cultores simulat et mittit ad xpm ut se eum tamquam adorare uideatur. Quantum uero in ipsis interimunt eumque adorare se simulant. Item. Omnia mandata nobis laicis monachisque sunt communia. absque sola perfecto pactione coniugii.

XXVI. Audite illud. Item.

Quod sub noe legimus fuisse diluuium. sicut hominum extinxit genus. ita natatrices iste omnes prorsus spectatores suos multo cum dedecore suffocant. Si quidem ille tunc imber etiam si mortem intulit corporum. uicia tamen simul deleuit animarum. Hec uero aqua diuersum manentibus. in uita corporibus animarum operatur interitum. Vos si quid aliquid de honore certamen oriatur. omni ambicione contendatis. ut uel uniuerso presideatis orbi. illo uobis pulchre ... gio blandientes quod hec primacuitas fidelibus xpianorum nomen imposuit. OMT VIII.

XXVII. Quicquid a quolibet homine passi fuerimus iniuste. aut remissionem delictis peccatorum dat. aut amplioris mercedis retributione compensat. Item.

Cum iniuste aliquid patimur. cogitemus quia scilicet propellatis nobis adflictionibus. aut remissionem accipimus omnium peccatorum. aut si tanta in nobis delicta non fuerint. clarioribus honoremur coronis. OMT XIIII.

XXVIII. Non est crimen non semet ipsum implicta sponte proice non fortiter cum iudicis permanere. Nullus quippe ad iudicium dei uadens eorum ualebit peccatorum effugere tormenta. a quibus hic non fuerit absolutus.

.XXVIIII. Beati qui psecutionē patiunt᷑. oo7t. xv.

ppt̄ iusticiam id ÷ puritatē atq; pietatē. p dē sensione etiam detoꝝ. Solet quippe iusticiam omnē prsus animi appellare uirtutē.

Ne putares quia quolibet p̄n audire maledicta pstaret beatos. duos tantum sepauit modos. Cum scilicet ul prope ipsum audiunt᷑. ul falsa iactant᷑. oo7t. xvii.

XXX. Occidit phinees hominē ꝶ reputatū ÷ ei ad iusticiā. Abraham u̇ non homicida uisus ꝶ solū iā parricida quod certe ÷ g̃ui effectus. magis deo magq; complacuit. Sed ꝶ petrus geminū fecit homicidiū. fuit tam̄ opus spūale qd factum ÷ Non sola ğ respiciam ad opa. sed temp. ꝶ causā. ꝶ uoluntatē. ꝶ psonarum differentiam. ꝶ qta cumq; alia ipsis opib; accid unt. diligentissime requiram. Non enī possum ad ueritatē aliť puenire.

XXXI. Hoc in quā etiā illū quondā admirabilē pdidit sacerdotē. cui cū uita eet inrephensibil tam̄ quia filios calcātes dei legē non seueritate corripuit. cū illis ꝶ ipse punitus ÷ Sūi ille quoq; certe necessitudinis uinculū ꝶ tirannis ꝶ tyrannis repugnabat tanta natio non tam̄ cū seueritate congrua filiis suis usus. seuissimam exactus ē. ultionem. quā nos ueniam habere poterim. qui cū simus tirannide illa libi ꝶ omia tam̄ adulatione corrumpimus. oo7t. xx.

.XXXII. Sicu facies corruptio ē. ppt̄ manē glam pallidum apparere quemq. qd iam dicendum ÷ desuis atq; picturis corrumpentib; facies feminarū in pdicione iuuenū lasciuoꝝ. Nam illi quid qui ostentāt pallorē ieiunii. semet ipsos tantū in. hec u̇ ꝶ se ipsas ꝶ totaiqb; uident intimunt. .XXXIII.

xxxiii. Non generaliter peccata omnia phibuit chrs iudicari. Nec prorsus omnibus isti rei abstulit potestatem sed his pfecto solis. qui cum flagitiis impleantur innumeris. alios de leuissimis quibusque delictis tota temeritate condempnant. Beatus paulus corinthios non omnes iudicare phibuit sed eos qui audebant iudicare meliores. et in causa omnino manifesta. Non enim uetuit eos corripere peccantes. neque infinite omnes increpauit. sed discipulos pfecto qui de doctoribus iudicabant. et cum ipsi mille tenti malorum rei. de insontibus decernebant. Lt.

xxxiiii. Non enim oportet explorare delictum neque illum qui peccato aliquo sit preuentus insolenter obruere. sed clementer commonere nec psequi iurgio, sed iuuare consilio. Nec cum iactatione in eum erigi. sed cum dilectione corrigere. Lt.

xxxvi. Quid quod si peccauerit inquit. non ei dicam quia malum est fornicari. neque corrigere debeo increpatione lasciuum. sed noli ut hostis neque ut inimicus exigens ultionem. sed ut medicus remedia pscripta conficiens. Non enim dixi noli cohibere peccantem sed noli utique iudicare. hoc est noli effici iudex amarus. Lt.

xxxvi. Quid autem uides festucam in oculo fratris tui. trabem autem quae est in oculo tuo non uides. Quod certe nunc plurimi faciunt. qui si uiderint monachum habere superfluum uestimentum legem illi dominicam inpudenter imponunt cum multis ipsi aliena diripiant et cotidie auaricie crimen exerceant. Et si eum cibo uiderint uti largiori. accusatores existunt amari. ipsi cotidie crapulati atque temulenti ignorantes quia cum ppriis admissis hic quoque sibi congregent mali incendium. omnique semet ipsos excusatione denudent.

xxxviii. Non est pietatis tam rigida hec sententia | le.
adversus delicta. sed inhumanitatis et personam quam de-
sibi dilectionis imponit. opus vero malitie implet extre-
me. dum falsa proximo obprobria affigit et crimina. et in
vadit locum magistri cum non sit dignus tenere discipuli.
Si alterius curam gerere cupis. temet ipsum ante curato
in quo et manifestius peccatum invenies. et grandius.
Si in autem temet ipsum contemptius aedespicis. liquet
omnino quia fratrem tuum ipsius odio iudices non studio
disciplinae. nec emendare ipsum cupis sed notare.
Quod et si oportet huiusmodi aliquem iudicare. non tamen
ante hoc fieri debet. verum ab eo qui nichil tale
commiserit. omel. xxv.
xxxviii. Non debet aliquis eum depnare alterum cui ipse sit reus.
Animae tantum lepram docet dominus metuendam.
quod est utique peccatum. Ceterum leprosum et corpore.
nullum potest impedimentum afferre virtuti. le.
xxxviiii. Altari assistens sacerdos. pro universo orbe terrarum. pro absen
tibus et presentibus. pro his qui ante nos fuerunt. pro his
qui postea sunt futuri. sacrificio illo proposito deo nos gratias
iubet offerre. Ambrosius hireneo.
xl. Protulisti ad me quesiuisse aliquos de te. quid sibi velit
quod tam severe lex inmundos eos dixerit. qui alienis sexus
utentur vestibus. viros videlicet ut mulieres.
Sic enim scriptum est. Non erit res viri super
mulierem ne induet vir stola muliebri
quia inmundus domino omnis qui fecerit hoc. Et si vere
discutias incongruum est quod ipsa abhorret natura. Cur enim
homo non vis videri. quod natus es. cur aliena sumis speciem.
Cur maris vir feminam. ut tu femina virum. Suis

natura

unumquemque sexum indixit indumentis. Denique diversus
usus diversus color. motus incessus diverse vires cum
omni subiectione. Docere autem mulieri ait apostolus non permit
to neque dominari in virum. Quia deforme est virum facere
opera muliebria. Gothi et pariant vel parturiant: qui terris
parant comam sicut feminae. et tamen illae velantur isti belli
gerant. Verum excusationem habeant qui patrios usus
secuntur. sed tamen barbaros ut persae gothi ut armenii.
maior quidem est natura quam patria. Quid de aliis di
cimus qui hoc ad luxuriam deruandum putant ut
calamistratos et torquatos habeant in ministerio ipsi
plexa barba alios remissa coma. Merito illic non servatur
castimonia. ubi non tenetur sexus distinctio. in quo evi
dentia naturae magistra sunt. dicente apostolo decet mulie
rem non velatam orare deum. Nec ipsa natura docet vos
quod vir quidem si comam habeat ignominia est illi. Mulier
vero si capillos habeat gloria est illi. quoniam quidem capilli pro
velamine sunt. AD ORUNCIANO.

L.I. Testis vetus est qui non se sed alii fert testimonium. Scriptum est
enim. Laudet te proximus tuus et non os tuum.

AD VALENTINIANO.

XLII. Siquis adversus te hodie imperium in his partibus usurpare
putet. quero utrum te ostem illi dicas anulum tibi. Nisi
fallor usurpator bellum infert. imperator ius suum tuetur.

XLIII. Septimo mense. AD ORONTIANO.
in plerisque origo legitima formatur. Et qui finierit editur
vitalis generationis curricula sortitur. Octavo autem mense
interdicta natali lege pariendi cernimus tempora. Ac si forte
ierat necessitas partus. claustra laxaverit. periculum parit
generantis propter et pignoris. SISINIO.

N iutum etiam uentam in locum filie tue debuisti eligere iudicio cui non eris pater. Namque aut nata suscipimus filios aut electione. In nata casus est in electione iudicium magisque in adoptatis offendimus quam in genitalibus filiis. Quia genitales filios esse ad naturam refert. ascitos uel adoptione uel copula dedecores esse nostro errori ascribitur.

xliiii. C omendo tibi fili ecclesiam constantino episcopo. que est ad forum cornelii. quo tamen de proximo incusas frequentius. donec ei ordinetur episcopus. Occupatus diebus ingruentibus xl. tam longe non possum excurrere. SIAGRIO.

xlv. P atriam filiam nostram interrogaui super uirgine quam corruptam dicebas. quod ab ea numquam soleat discedere cuius castitas uite huius testimonium est. Itaque et si quid in uirata diceret fidei sacramento conferendum foret sub obtestatione tamen professa est alienam criminis quo appetebatur nequaquam inta scire se bone uacuum conuersationis. Nutricem quoque libere condicionis interrogauimus. cuius status haud quaque degeneri seruitio obnoxius libertatem uera facendi daret. et fides atque etas aduerita tem adstipularetur. et officium nutricis ad cognitionem secreti. Eadem que nichil se indecorum uidisse. nichil sibi quasi parentum commissum a uirgine aliqua dignum reprehensione pronunciauimus. His moti indiciis. inoffensi uirginem muneris. PATRIO.

xlvi. T u copulare paras filium tuum et neptem ex filia. id est ut accipiat sororis sue filiam. interroga nominum religionem. Nepe auunculus iste illius illa huius nepas uocatur. lege.

xlvii. Q uid est quod dubitari queat cum lex diuina etiam fratres patrueles prohibeat conuenire in coniugalem copulam qui sibi quarto copulantur gradu. hic autem tercius gradus est qui etiam ciuili iure a consorcio coniugii exceptus uidetur. ad theophylo episcopo.

xlviii. U num est qui hoc recepistis iudicium sententiam ferre de omnibus

7

nec refugiendi uel elabendi uel accusatoribus uel accusato
datur copiam. Vicem enim sinodi recepistis quos ad examinan
dum sinodus elegit. Ambrosius ad Valentinianum augustum.

viiii Si aliquid statuitur aut contra deum. nos episcopi hoc aequo animo
pati et dissimulare non possumus. licebit tibi ad ecclesiam conue
nire. sed illic non inuenies sacerdotem. aut inuenies
resistentem. Ambrosius. contra relationem simachi praefecti.

L Nobis clericis priuatae successionis emolumenta recentibus legibus
denegantur. et nemo conqueritur. Non enim putamus iniuriam quia
dispendium non dolemus. Si priuilegium querat sacerdos. ut
honus curiale declinet. patria atque auita et omnium facul
tatum possessione cedendum est. Valentiniano augusto.

Li Quando audisti clementissime imperator in causa fidei
laicos de episcopo iudicasse. ita quadam adulatione curuamur
ut sacerdotalis iuris simus inmemores. et quod deus donauit
michi hoc ipse aliis putem esse credendum. si docendus est
episcopus a laico quid sequatur. Laicus ergo disputet et episcopus audiat.
episcopus discat a laico. Item. Si tractandum est tractare in ecclesia
didici quod maiores fecerunt mei. sicut ferendum de fide.
sacerdotum debet ista esse collatio sic factum est sub constan
tino auguste memorie principe. qui nulla leges ante
praemisit. sed liberum dedit iudicium sacerdotibus.

Lii Petrum uincto symone. contra auxentium.
cum precepta dei populo seminaret. doceret castimo
niam excitauit animos gentilium quibus eum queren
tibus christiane anime deprecate sunt. ut paulisper cede
ret. et quis esset cupidus passionis contemplatione tamen populi
precantis inflexus est. Rogabatur enim. ut ad instituendum
et confirmandum plebem se reseruaret. Quid multa?
nocte muros egredi cepit. et uidens sibi in porta

xpm occurrere urbeq; ingredi ait. dne quo uenis?
Respondit xps uenio iteru crucifigi. Intellexit petrus
ad suam crucem diuinu ptinere responsum. Xps eni
non potat iterum crucifigi. qui etiã nte passione suscep
tę mortis excuserat. Quod eni mortuus ē mortuus ē
semel. Qd aute uiuit uiuit deo. Intellexit ergo petr
quod iteru xpc crucifigend eet in seruulo. Sponte
remeauit interrogantib; xpianis responsum reddidit.
statimq; correptus p cruce suam honorificauit dnm
ihm xpm. AOG. DE OBITU THEODOSII.

LIII. Hunc theodosius gratulat quando constantino adeerat
cui licet baptismatis gra multimis constituto omnia
peccata dimiserit. tam qd primus imperator credidit
& post se hereditate fidei pncipib; reliquit. Magni
meriti locum repperit. cui temporib; conpletu est
ppheticu illud in illo die erit. qd sup frenum equi
scm dno omnipotenti. qd illa sce memorie helena
mat ei infuso sibi dei spu reuelauit. Beatus constantin
tali parente q imperanti filio diuini muneris quesiuit
auxiliu qd in pli a q; totus adsisteret & prelii n time
ret. Magna femina que multo amplius inuenit qd
imperatori conferret. q quod ab imperatore acciperet.
anxia mat p filio cui regnum orbis romani cesserat.
festinauit ierosolimam. & scrutata ē. locu dnice
passionis. Stabulariam hanc pmum fuisse asserunt
sic cognita constantio seniori qui postea regnum ad
adeptus ē. R

LIIII. Uenit ergo helena cepit reuisere loca sca infundi dei
sps ut lignu crucis requireret. accessit ad golgotham
& ait. ecce locu pugne ubi ē uictoria.

Aperit itaque humum, decutit pulverem, tria patibula
confusa reperit, que ruina contexerat, inimicus absconderat.
Sed potuit obliterari Christi triumphus? Incerto heret ut mulier.
Sed certam indaginem Spiritus sanctus inspirat, eo quod duo latrones
cum domino crucifixi fuerunt. Querit ergo medium lignum.
Sed poterat fieri ut patibula inter se ruina confunderet,
casus inverteret. Redit ad evangelii lectionem, inve-
nit quia in medio patibulo prelatus titulus erat: Ihesus Na-
zarenus rex Iudeorum. Hinc collecta est series veritatis:
titulo crux patuit salutaris. lc.

lv. Quesivit clavos quibus crucifixus est dominus, et invenit. Et
de uno clavo frenos fieri precepit, de altero diade-
ma intexuit; unum ad decorem, alterum ad devotio-
nem vertit. Visitata est Maria ut Evam liberaret; visi-
tata est Helena ut imperatores redimerentur. Misit itaque
filio suo Constantino diadema gemmis insignitum, quas
pretiosior ferro innexas crucis divine redemptionis gemma
contexerat. Misit et frenum. Utroque usus est Constantinus,
et fidem transmisit ad posteros reges. Ciprianus de sacrificio

lvi. Quoniam in calice vino aqua miscetur, dominici calicis ad Cecilium
Christo populus adunatur, et credentium plebs ei in quem credidit
copulatur et iungitur. Que copulatio et coniunctio aque
et vini sic miscetur in calice domini, ut commixtio illa non pos-
sit ab invicem separari. Unde et ecclesiam, id est plebem in
ecclesia constitutam, fideliter et firmiter in eo quod credidit perse-
verantem nulla res separare poterit a Christo quominus he-
reat semper et maneat individua dilectio. Si autem in sancti-
ficando calice domini offerri aqua sola non potest, quomodo
nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum offeratur,
sanguis Christi incipit esse sine xpo. Quando autem utrumque miscetur

et adunatione confusa sibi mulierem copulant. tunc
sacramentum spiritale et celeste perficit. Cyprianus ad fidum de infantibus.

LVII. Quantum uero ad causam infantium pertinet baptizandis.
quos dixisti intra secundum et tertium diem quam nati sint
constitutos baptizari non oportere. et considerandam esse legem
circumcisionis antique. ut intra octauum diem qui
natus est baptizandum et sanctificandum non putares. longe
aliud in concilio nostro uisum est. In hoc enim quod tu putabas
esse faciendum nemo consensit. sed uniuersi potius iudi
cauimus. nulli hominum nato misericordiam dei et gratiam de
negandam. Cyprianus ad eucratium. de histrione.

LVIII. Consulendum me existimasti frater karissime. quid mihi uideatur
de histrione quodam qui apud uos constitutus in eiusdem ad
huc artis sue dedecore perseuerat. et magister et doctor
non erudiendorum sed perdendorum puerorum. id quod male
didicit ceteris quoque insinuat. an talis debeat communicare
nobiscum. quod puto ego nec maiestati diuine. nec euan
gelice discipline congruere. ut pudor et honor ecclesie
tam turpi et infami contagione fedetur. Nam cum in lege
prohibeantur uiri induere femineam uestem. et maledic
ti huiusmodi iudicentur. quanto maioris criminis non tantum
muliebria indumenta accipere. sed et gestus quoque et turpes et
molles et muliebres magisterio inpudice artis exprimere
nec excuset se quisquam si theatro ipse cessauerit. cum tamen
hoc ceteros. Non potest enim uideri cessasse. qui uicarios sub
stituit. et qui pro se uno plures succedaneos suggerit contra
constitutionem dei. erudiens et docens quomodo masculus
frangatur in feminam. et sexus arte mutetur. et diabolo
diuinum plasma maculanti per corrupti atque eneruati corporis
delicta placeatur. Quod si penuriam talis et necessitatem ostendit.

potest inter eos qui in ecclesie alimentis sustinent(ur) huiusq(ue)
necessitas adiuuari. Sed tam(en) contentus sit frugalioribus
et innocentib(us) cibis. nec putet salario se ee redimendu(m). ut
a peccatis cesset. q(uo)d hoc n(on) nobis sed sibi prestet. Cipri(anus)

LVIII. Legi litteras tuas fr(ater) k(arissi)me. ad Pomponiu(m) de virginib(us);
quas p(er) Paccomium fr(atr)em n(ost)r(u)m misisti. postulans et desi
derans ut tibi scriberemus. quid nobis de his uirginib(us)
uideat(ur). que cum semel statum suu(m) continenter ac firmit(er)
tenere decreuerint. detecte sunt postea in eod(em) lecto pa
rit(er) mansisse cu(m) masculis. ex quib(us) unu(m) diaconu(m) ee dicis.
Plane easd(em) que cu(m) uiris dormisse confesse sunt. asseuerare
integras ee. circa qua(m) re(m) consilium meum desid(er)asti. Prim(um)
igit(ur) fr(ater) k(arissi)me. et prepositis et plebi nichil aliud est quam ut d(isciplina)m
teneamus. nec patiamur errare fr(atr)es n(ost)ros. nec uirgines cum
masculis habitare. non dico simul dormire sed nec simul
uiuere. Quando est sexus infirmus. et etas adhuc lubrica
p(er) omnia frenari a nob(is). et regi adhuc debent nec diabolo
insidianti ad nocendu(m) detur occasio. Ite(m)

LX. Quia graues multoru(m) ruinas et p(er) huiusmodi ruinas et pericu
losas coniunctiones corrumpi plurimas uirgines conspi
cimus q(uo)d si se ex fide xp(ist)o dicauerunt. pudice et caste sine
ulla fabula p(er)seuerare. ita fortes ac stabiles p(re)mium uirgini
tatis expectent. Si aut(em) p(ro) premio uirginitatis p(er)seuerare n(on)
possunt ut nolunt. melius nubant q(uam) in igne(m) suis delictis
sui cadant. et certe nullu(m) fr(atri)b(us) aut sororib(us) scandalum
faciant. nec aliqua putet se hac occasione defendi quod
inspici ut p(ro)bari possit. an uirgo sit cu(m) et manus obstre
tricu(m). et oculus sepe fallat(ur). et si incorrupta inuenta fue
rit uirgo. ea parte qua mulier potest ee. potuerit tam(en)
et ex alia parte corporis peccasse. que corrumpi potest. et

tamen conspici non potest. Certe ipse concubit' ipse complexus ipsa confabulatio. et iacentium duoꝛ turpis et feda dormitio quantum dedecoris et criminis consitent'.

LXI. Consulenti fecisti karme. lc.

abstinendo diaconu q̄d cum uirgine mansit. sed et ceteros qui cū uirginib; dormire consueuer'. Quod si abstinentiam illicitę concubitus sui egerunt. et abse inuicem recesserunt. inspiciant interim uirgines ab obstetricib; diligent'. et si uirgines inuentę fuerint. in accepta communicatione admittant'. hac tam comminatione ut adeosd masculos si post modum reuersę fuerint aut si cū hisd in una domo. et sub eod tecto simul habitauerint. grauiori censura eiciant'. nec in ecc̄liam facile post modū recipiant'. Si aute de eis aliqua fuerit corrupta et dep̄nsa. agat penitentiam plenam que hoc crimine ut admisit non mariti sed x̄pi adultera est. Et ideo estimato iusto t̄p̄r. postea exomologisi facta. ad ecc̄lam redeat. Quod si obstinate p̄seuerant. nec ab inuicē se separant. sciant se cū hac inpudica obstinatione n̄q a nob admitti in ecc̄liam posse.

Anecletus omnib ep̄is et sacerdotib;

LVIII. Non omns p̄mates ut patriarche ēē possint. sed ille urbes que p̄scis tempoꝛib; p̄matum tenuer' ep̄i earū patriarcarū aut p̄matū nomine fruant'. Relique ū urbes metropoles. archiep̄oꝝ et metropolitanoꝝ et non patriarcharū aut p̄matum nominib; fruant'.

LXIII. Paulus uno die uno quoq; t̄p̄re. lc.

glosa morte cum petro sub p̄ncipe nerone agonizās coronat' est. lc. Petrus p̄nceps ap̄toꝝ de sc̄o prede cessore n̄ro clemente. plebib; predicando. docebat eas.

qualit ei obedire debent. EVARIST⁹ OMNIB; EPISCOPIS.
Lxi. Non e a plebe aut a uulgarib; hominib; arguendus
epc licet sit inordinatus. quia p meritis subditorum
disponitur a deo uita rectorum. It.
Si qui sunt uituperatores aut accusatores epor ut reli
corum sacerdotum non oportet eos a iudicib; ecclie au
diri. antequam eorum discutiatur estimationis suspicio uel opi
nio. qua intentione. qua fide. qua temeritate. qua
uita. qua conscientia. quo ue merito si p deo aut pro
uana gla. aut inimicitia. aut odio. aut cupiditate
ista supser intene. Hec omnia fideliter sunt perscrutan
da et diligenter pertractanda. It. Mala audita nullum
moueant. nec passim dicta absq; certa pbatione quisq;
umq credat. ALEXANDER OMNIB; ORTHODOXIS.
Lxii. Est etiam est ad hanc scam perlatum sedem. qd pudet dicere
et non tantum sacerdotali sed etiam omni xpiano nomini
est inimicum. id est quod nonnullos (epos) uel sacerdotes aut
metu compellunt. aut ui extorquent. aut fraude
decipiunt. aliquas confessionis sue in aliam partem
quam debeant. aut psuarum non requisitione respu
aut qd deterius est alieni erroris scedula scripta facere. et pro
priis manib; roborare. et coram populis recitare. atq; con
fiteri. aliquos dicunt carcerib; et ergastulis recludi. ut
saltem his criminis insidiis deuincerent dni sacerdotes. et suis
fauerent uoluptatib;. Relatum insup est ad huius scae et
aplice sedis apicem cui summaru dispositiones causaru
et omium negotia ecclarum ab ipso dno tradita sunt
quasi ad caput ipsoq; dicente principi aplorum p. tu es
petrus et reliq. qd quidam emuli xpi eiq; scae ecclie in
sidiatores. sacerdotes dei ad iudices publicos accusare Lxiii

presumant cum magis aplus xpianorum causas ad ecclias deferri. et ibidem terminari precipiat. Tales preuaricantes preuaricauerunt mortem suum. It.

Petrus in ordinatione clementis instruens clerum et poplm ait. si inimicus fuerit clemens alicui nolite expectare ut uerbis dicat. It. Petrus aplus in ordinatione. clementis clerum poplm instruens ait. quicumq; constristauerit. doctorem ueritatis peccat in xpm. It.

In sacramentorum oblationib; que int missarum sollepnia dno offeruntur. passio dni miscenda e. ut ei cui corpus et sanguis co fiat. passio celebret. ita ut pulsis opinionib; supsticionum panis tantum et uinum aqua mixtum in sacrificio offerant. Non enim debet ut a patrib; accepimus et ipsa ratio docet. in calice dni aut uinum solum aut aqua sola offerri. sed utrumq; p mixtum quia utrumq; ex latere ei in passione sua fluxisse legit. It.

Crimina atq; peccata oblatis dno sacrificiis delent. idcirco et passio ei in his commemoranda e. qua redepti sumus. et sepius recitanda atq; dno offerenda. Talib; enim hostiis delectabit et placcabit dns et peccata dimittet ingentia.

Elemta tam aque q ceta. It.
diuinis apta usib; et humanis necessaria infirmitatib; sacrate. Alexander omnib; epis.

LXIII. Qui excurso collegio fuerit. et se substraxerit ab auxilio usso. magis scismaticus qua sacerdos ee pbabit. Ecce inqt ppha quam bonu et qm iocundum habitare fres in unu. Illi u non in unum habitant. qui a frum solatio se subtrahunt. aut qd deteri e frib; insidias preparant. aut laqueos ponunt. Telesphorus frib; epis.

LXIIII. Tu quis es qui iudicas alienum seruu. pculdubio transgressor

diuina
et legis dei et apostolorum atque prophetarum et non solum ... rum sed etiam
humanarum. Omnis enim tam diuinę quam humanę aliena
seruum iudicari prohibent. Ex epistola ista apostolica fide.

LV. Certe et si mens sit recti conscia, uindicta dignus est. qui alii
extitit causa peccati. Quisquis innocentem uel fratrem quocumque in
genio persequitur: ipse uigulum mortis impingit. Id aliter episcopis.

LVI. Sub proposita tyrannice recedentem. aut apostolice sedis iussi
onibus inobedientem suscipere non possumus. nec impedire
recte credentes. uel sanctorum patrum iussionibus in obtemperantes
permittimus. quia inter fideles et infideles magna debet esse dis
cretio. Pius omnibus electis.

LVII. I
nostris temporibus hermes doctor fidei et scripturarum efful
sit inter nos. et licet nos pascha predicta die celebremus:
et quidam inde dubitarent. ad corroborandas tamen animas
eorum eidem hermę angelus domini in habitu pastoris apparuit:
et precepit ei ut pascha die dominico ab omnibus celebraretur die
dominico. tempore suo. Unde et uos apostolica auctoritate instruimus
omnes eadem seruare debere. Item. Quid prodest illi suo erro
re non pollui. qui consensum prestat erranti? Sine dubio
contra dei precepta facit. et qui peccat et qui consensum
prestat peccanti. Id Calixtus fratribus.

LVIII. Ecclesia dei in sacerdotibus consistit. et crescit in templum
dei. et sicut qui ecclesiam dei uastat. predia et donaria
uastat expoliat infestat. fit sacrilegus. sic et ille qui sacer
dotes insequitur sacrilegii reus extitit. et sacrilegus iudicatur.

Saluia in omnibus apostolica auctoritate. Item.
quecumque sunt ad religionis pertinentia obseruantiam. locis
suis. et a suis diocesis sinodis audiantur. Et si quis sacerdo
tum uel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit
aut ei insidias parauerit. aut contumeliam aut calumpniam

& contineri potuit mox eam ei tradat. Eleutheri(us).

LXVIIII. Necessarium iudicauimus uos instruere. & ecclesiis gallie.
ut escas quas uitare uos audiuimus irracionabiliter
non respuatis. It. Constat non debere refutare eis
escas comunes. quas ds ad cibos tribuit fidelibus suis ;.

Item

Uos in recta fide & opa ac bona uoluntate auctoritate
a succurrere uicissim ut aliquis a supplemento fris subtrahat
manum. calixt(us) pp. benedicto epo.

LXX. Si quis psecutus fuerit in sua eccla fugiendum e ad alteram
eiq; sociandum dicente dno. si psequuti uos fuerint
in unam ciuitatem fugite in aliam. It.

Omnis qui in recta fide suspecti sunt. in accusatione
sacerdotum. & eoz & eor sup quoz fide non hesitat(ur)
minime recipiant(ur). & in testimonio humano dubii
habeant(ur). It. Ipse dauid post penitentiam & alios
docuit. & sacrificium deo optulit. dans exemplum
doctoribus scae ecclie. si lapsi fuerint. & condignam pe
nitentiam deo gesserint. utrumq; posse facere.

Mundat(ur) homo a peccato. & surgit gradi a lapsu.
& in pristino manet officio. iuxta pdictas auctoritates.

Sententiam que misediam uetat. It.
non solum tenere. sed & audire refugite. quia potior
e mia omnibus holocaustomatibus & sacrificiis. URBANI. PP.

LXXI. Uidentes sacerdotes summi. dni ecclis.
& alii atq; leuite. & reliqui fideles plus utilitatis pos
se afferre. si hereditates & agros quos uendebant ecclis
quibus presidebant epi traderent. eo quod ex sumptibus eor
tam psentibus q futuris tpibus plurima & elegantiora posset
ministrare fidelibus comuniter uitam ducentibus q ex precio

83

ipsorum ceperunt predia et agros quos uendere solebant matricibus ecclesiis tradere et ex sumptibus eorum uiuere. Ipsas uero res in dicione singularum parrochiarum episcoporum qui locum tenent apostolorum erant. et sunt et qui adhuc erant et futuris semper debent esse temporibus. Ex quibus episcopi et fideles dispensatores eorum omnibus commune uitam degere uolentibus ministrare cuncta necessaria debent. prout melius potuerit. ut nemo inter eos egens inueniatur. Ipse enim res fidelium oblationes appellantur quia domino offeruntur. Non ergo debent in aliis usibus quam ecclesiasticis et predictorum christianorum fratrum uel indigentium conuerti. quia uota fidelium et pretia peccatorum et patrimonia pauperum atque ad predictum opus explendum domino traduntur. Si quis autem quod absit secus egerit. uideat ne ad damnationem Ananie et Saphire percipiat. et reus sacrilegii efficiatur sicut illi fecerunt qui pretia predictarum rerum fraudauerunt.

Hec ualde cauenda sunt et timenda. id est. quod res ecclesie non quasi proprie sed ut communes cum summo timore non alios usus quam in prefato sunt fideliter dispensande. ne sacrilegii reatum incurrant qui eas inde abstrahunt ubi tradite sunt et quod peius est. anathema maranatha fiant. Et si non corpore ut Ananias et Saphyra mortui ceciderunt. anima tamen que potior est corpore mortua et alienata a consorcio fidelium cadat et in profundum baratri labatur. Antheri papae ep̄is Toletane prouincie.

LXXII. Quod licet docent non licere. id est episcopos migrare de ciuitate in ciuitatem in pretaxato modo. et quod non licet docent licere. id est inuitam agere circa pacientes necessitatem.

Hoc tamen ei qui episcopum non habent. et sacro episcopali indigent ministerio episcopum de alia ciuitate causa utilitatis LXXIIII

uel necessitatis tributi. et epis psecutione patientib; aliam
cathedram dari negatis. Contradicunt etiā sacre scripture q testat
malle dnm miam quam sacrificium. Utrisq; autē id
et famem uerbi dei patientib; epis necessitatem q do in
thronizant ppt communem utilitatē in aliis ciuitatib;
non modica exhibet mia. Negantes autē hec licet
spem habeant pietatis uirtutē tam ei abnegant. It
facta etenim subditor iudicant a nob. nra u iudicat
ds. It Detiores sunt qui uita moresq; bonor corrum
punt. his qui subas (substancias) alior pdiaq; diripiunt. Fabian p.
LXXIII Septē diaconos in urbe roma . ordinauimus ecce nos.
p. vii. regiones ciuitatis sicut a patrib; accepimus qui p
singlas epdomadas. et dominicos dies atq; festiuitatū
sollēpnia cum subdiaconib; et acolitis ac sequentium
ordinū ministris. in iuncta sibi obseruent misteria pa
rati omi hora sint ad diuinum officium et quicquid eis in
iungitur peragendum. Similitē et uos p ut oportuni fuerit
p singlas ciuitates est faciendum. ut diuinū absq; ulla
mora et negligentia studiose ac sollēpnitē agatur officium.
Deniq; vii. similitē subdiaconos ordinauimus. qui vii.
notariis imminerent. et gesta martyrum ueraciter
in integro colligerent. nobisq; rimanda manifestarent.
Quod etiā omis uos agere monemus. ne in posterum aliq
ex his dubitacio fiat. questioq; oriatur. It
Beatus aplor pnceps. p. in ordinatione clementis alloquens
poplos intercetera ait. Simmicus est iste clemens in actib;
suis alicui. uos nolite expectare ut ipse debetis et uolun
tati ei absq; comunione obsecundare uob dicat.
LXXIIII. In illa die dns ihc postq cenauit. Id ad oms orientales.

cum discipulis suis et pedes eorum lavit. et sicut a sanctis apostolis predecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt crisma conficere docuit. Ipsa enim lavatio pedum nostrorum significavit baptismum quod sancti crismatis unctione perficitur atque consumatur.

Ista a sanctis patribus et successoribus eorum accepimus. Lt

vobisque tenenda mandamus. Hec sancta romana ecclesia et antiocena a tempore apostolorum custodit. hec ierosolimorum et ephesianorum tenet in quibus apostoli presidentes hec docuerunt et unoquoque crisma incendi ac non amplius quam uno anno uti permiserunt. atque deinceps novo frui et non veteri iubentes docuerunt. Si quis autem hoc obviare temptaverit: omne sibi per nos et per omnes recte intelligentes indulgentie aditum intelligat obseratum.

Illi homines pro fidelibus habentur. Lt

qui dominorum suorum causas bene custodiunt et fideliter tractant atque dominorum precepta custodiunt et non transgrediuntur. Pro infidelibus vero reputantur hi qui dominorum suorum causas incaute et negligenter tractant et precepta eorum despiciunt et non bene custodiunt. Lt

Manifestum est quod hi extra nos sunt et a nobis discreti esse debent cum quibus nos nec edere nec cibum sumere licet. Similiter omnes persone quibuslibet turpitudinibus subiecte qui infames sunt effecti et omnes qui adversus patres armantur infames efficiuntur. Lt.

Statutum est et nos eadem statuta firmantes statuimus ut si aliquis clericorum suis episcopis infestus aut insidiator fuerit, eosque criminari temptaverit aut conspirator fuerit ut mox ante examinatum iudicium submotus a clero curie tradatur cui diebus vite sue deserviat et infamis absque ulla restitucionis spe permaneat. Lt.

Exemplo cam filii noe dapnant' absq; ulla restitucionis spe. qui patru suoru causa culpas in publico p̄dunt ut eos accusare ut detrahere presumunt. ueluti cam qui patris sui noe pudenda non operuit. sed deridenda mani festauit. Similit' et illi exemplo sem et iaphet iustificantur. qui reuerent' operiunt et non p̄dunt eum patres suos excessisse cognoscunt. Item a fide de mauer(ic)o ep̄s. secrete a fidelib; subditis p̄userit corrigendus. Qd si incorrigibit qd absit p̄manserit. tunc erit accusand' apud primates suos. aut ad sedē apticam. Q alius uero actib; suis mag ē. tolerand' ab omnib; et subditis suis q accusand' aut publice arguerguendus quia cu eis a subditis deliquit' ei ordinationi obuiat. qui eos eis p̄tulit.

AUG. DE UNICO BAPTISMO. LIBRO. I.

.1. Sacramentum baptismi est quod habet qui baptizat'. et sacramentum dandi baptismi. qd habet qui ordinat'. Sicut aute baptizat' si ab unitate recesserit. sacramentum baptismi non amittit. sic etiā ordinat' si ab unitate recesserit. sacramentum dandi baptismi non amittat. Nulli enī sacramento iniuria facienda ē. Si discedit a malis. utru discedit. si p̄manet in malis utruq; p̄manet. Sicut g acceptat' baptism' que non potuit amittere. qui ab unitate discesserat. sic acceptandus ē baptismus que dedit ille qui sacramentum dandi cu discederet non amiserat. Nam sicut redeuntes qui priusq recederent baptizati sunt non rebaptizant'. ita redeuntes qui p̄usq recederent ordinati sunt. n utiq; rursus ordinant'. Sed aut ministrant. qd administrabant. si hoc ecclie utilitas postulat. aut si n administrant.

sacramentum tamen ordinationis sue gerunt. et ideo eis manus inter laicos non imponitur. It.

Ostendit et ipsos simpliciter facere. qui rebaptizare conantur orbis unitatem. et nos recte facere qui dei sacramenta improbare. nec in ipso cismate audemus. In quo enim nobiscum sentiunt. in eo etiam nobiscum sunt. in eo autem a nobis recesserunt. in quo a nobis dissentiunt. It.

Si quis recessit ab unitate aliquid aliud agere uoluerit. quod in unitate percepit in eo recedit atque disiungitur. Qui autem ita uult agere sicut in unitate agitur. ubi hoc accepit et didicit. in eo manet atque coniungitur. Ita isti in quibusdam rebus nobiscum sunt. in quibusdam uero a nobis exierunt. Unde illa in quibus nobiscum sunt. eos agere non uetamus. In quibus autem nobiscum non sunt. ut ueniendo accipiant uel redeundo recipiant adhortamur. It.

Ex euangelio profero certa documenta. quibus domino adiuuante demonstro. quam recte placuerit. et uere secundum deum. ut hoc in quoque scismatico uel heretico ecclesiastica medicina curaret. in quo uulnere separabatur. Illud enim quod sanum maneret. agnitum potius approbaretur quam improbatum uulneraretur. It.

Qui se ipsos a societate separantes ceterorum caritate uiolata unitatis uinculum rumpunt. si nichil faciunt eorum que in illa societate acceperunt. in omnibus separati sunt. Et ideo quem sibi sociauerint. si uenire ad ecclesiam uoluerit. debet omnia que non accepit accipere. Si uero nonnulla eadem faciunt. non se eis separauerunt. et ex ea parte in contextu compagis detinentur. in cetera scissi sunt. Proinde si quem sibi sociauerint. ex ea parte nectitur ecclesie

in qua nec illi separati sunt. Et ideo si uenire ad ecclesiam uoluerit, in eo sanatur ubi uulneratus errabat. Ubi uero sani contestabatur non curat sed agnoscit. ne cum sana curare uolumus potius uulneremus.

Quid prodest homini si sana fides ut sanum fortasse solius fidei sacramentum ubi letali uulnere scismatis perempta est sanitas karitatis per cuius solius peremptionem etiam illa integra trahuntur ad mortem. Item. An non est in scismate odium fraternum? Quis hoc dixerit cum et origo et pertinacia scismatis nulla sit alia nisi odium odium fratris.

Si ad baptismum fictus accessit. dimissa sunt ei peccata an non sunt dimissa. eligant qui uolunt utrumlibet elegerint. sufficit nobis. Si dimissa dixerint. quomodo ergo spiritus sanctus disciplinae effugiet fictum si in isto ficto remissionem operatus peccatorum est. Si dixerint non esse dimissa quero si postea fictionem suam corde concusso et uero dolore fateretur. denuo baptizandus iudicatur. Quod si dementissimum est dicere: fateantur uero baptismo christi baptizare hominem et tamen cor eius in malitia uel sacrilegio perseuerans peccatorum remissionem non sinere fieri. atque intelligant in communionibus ab ecclesia separatis posse homines baptizare. ubi christi baptismus eadem sacramenti celebratione datur et sumitur. qui tamen tunc proficit ad remissionem peccatorum cum quisque reconciliatus unitati sacrilegio dissensionis exuitur quo eius peccata tenebantur et dimitti non sinebantur. Item

Non impedit baptismi gratia quominus omnia peccata dimittat. etiam si odium fraternum eius cui dimittuntur animo perseuerat. Soluitur enim hesternus dies. et quicquid supra est.

soluit etiam ipsa hora momentumq; ante baptismu
et in baptismo. Deinceps autem continuo reus e incipit
non solum consequentium sed et iā p̄tītoꝝ dierum ho
rarum momentoꝝ redeuntib; omib; que dimissa st.
st. Illa que scismatici ut heretici non alit hnt, nec alit
agunt q uera aecclia. cum ad nos ueniunt. non emen
dam' sed potius appbam'. In quib; enim non dissentiunt
a nob in eis. non disiungunt' a nob. Sed tam quantu ab
eis psunt. q dui scismatici ut heretici sunt. ppt alia
in quib; a ueritate dissentiunt. et ppt ipsum separatio
nis immanissimu scelus. siue pmanserint in eis pec
cata. siue continuo dimissa redierint. ut ad salute
pacis atq; caritatis ueniant adhortamur.
Ite ismael ut separet' a poplo dei. non obfuit mat
ancilla. sed obfuit fr'na discordia. et non pfuit potes
tas uxoris cui magis filius erat quia p ipsi' iura legalia
et in ancilla seminat' erat. et ex ancilla susceptus.

LIBRO .II.

.II. Puto qd sine ulla sui contumelia ciprianus eps. p. aplo
comparat'. qtum attinet ad martirii coronam. Cetim
magis uereri debeo. ne in petrum magis contume
liosus exsistam. Quis enim nesciat illum aplatus pn
cipatu cuilibet epatui pferendum? Sed et si distat
cathedrarum gra. una ÷ tam martirum gla. It
Cum petrus a paulo postiore corrigit'. et pacis atq; uni
tatis uinclo custoditus ad martyriu promouet'.
qto facilius et fortius qd p uniuerse aecclie statuta.
firmatum ÷ ut uni' epi auctoritati. ut uni' puintiae
concilio preferendum ÷ ;

Cipanus dixit. lecte sunt uobis.
et alie iubaiani littere. quibus pro sua sincera et deuota
religione. ad epistolam nostram scribens. non tantum con
sensit. sed et instructum esse se gratias egit. Superest ut
de hac ipsa re. singuli quid sentiamus proferamus nemi
nem iudicantes. aut a iure communionis aliquem
si diuersum senserit amouentes. Neque enim quisquam
nostrum episcopum se esse episcoporum constituit. ut tirannico terrore
ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit. Quando
habeat omnis episcopus pro licentia libertatis et potestatis sue
arbitrium proprium tamquam iudicari ab alio non possit.
quam nec ipse possit alterum iudicare. Sed expectemus
uniuersi iudicium domini nostri ihesu christi. qui unus est solus ha
bens potestatem. et preponendi nos in ecclesie sue
gubernatione. et de actu nostro iudicandi.

Quis autem nesciat sanctam scripturam canonicam tam ueteris
quam noui testamenti certis suis terminis contineri. tamque
omnibus posterioribus episcoporum litteris ita preponi. ut de
illa omnino dubitari et disceptari non possit. utrum
uerum. ut utrum rectum sit. quicquid in ea scriptum
esse constiterit. episcoporum autem litteras. que post confirma
tum canonem. ut scripte sunt ut scribuntur. et per ser
monem forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris
et per aliorum episcoporum grauiorem auctoritatem doctioremque pru
dentiam. et per concilia licere reprehendi. si quid in eis
forte a ueritate deuiatum est.

Hoc autem facit sanitas pacis. ut cum docti aliqua obscu
riora querunt. et propter inueniendi difficultatem di
uersas pariunt in fraterna disceptione sententias.

84

donec ad uerū liquidū ꝑueniat̃. uinctīn ꝑmaneat
unitatis ne in parte ꝑuersa ꝑmaneat insanabile uulnꝰ
erroris. Aliũ aliquid sape quā se res habet humana teptacio ÷ Nimis autẽ amando sententiam suam ut in
uidendo melioribꝫ usqꝫ ad pcidendę comunionis ꝯ co
dendi scismatis uel heresis sacrilegium ꝑuenire diabolica presūptio .ē. In nullo autẽ aliut sape q̃ se res habet angelica ꝑfectio est. Itē

Multa non inueniunt̃ in litteris aploꝝ neqꝫ in conciliis postoꝝ ꝯ tam quia puniũsam custodiunt̃ ecclīam non nisi ab
ipsis tradita ꝯ com̄ data creduntur. Itē Concilia postiora
priorib; aput postoš ꝑponunt̃ ꝯ uniũsis partib; sēp op
timo iure ꝑponunt̃. LIBRO .III.

III. Veritate manifestata: cedat consuetudo ueritati. Plane quis dubitet ueritati manifestate debere consuetudinem cedere. Itē. Nemo consuetudinẽ rationi
ꝯ ueritati preponat. q̄ꝛ consuetudinẽ ratio ꝯ ueritas
sēp excludit. Si ratio si ueritas optime. Itē. Aliud ē n habere aliquid. aliud non uīre habere. ut illicite usurpare.
Non itaqꝫ ideo non sunt sacramenta xp̄i ꝯ ecclīe quia eis
illicite utunt̃ non heretici solū sed etiam om̄s iniqui ꝯ
impii. sed tam̄ illi corrigendi aut puniendi. illa uō agnoscenda ꝯ ueneranda sunt. Itē

Non est autẽ aqua ꝑphana ꝯ adultā. sup quā dei nom̄ inuocat̃. etiā si apfanis ꝯ adultis inuocet̃. quia nec ipsa creata. nec ipsum nom̄ adultum ÷ Baptismus uō xp̄i ubi
euuangelicis consecratus. ꝯ ꝑ adultos ꝯ inadultis scs est.
quis illi sint inpudici ꝯ inmundi. quia ipsa ei scitas
pollui non potest. ꝯ sacramento suo diuina uirtus assistit
siue ad salutẽ bene utentiū siue

adpniciem male iternam. It

Catholica ecclia ppria non debet iterare baptismu
qui apud hereticos datus e: ne iudicare uideat ipsor e
qd xpi e. aut eos n habere qd intus cu acciperent amittere
itiq; foras exeundo non possent. It

Non aute sicut heresis hereticor e. sicut error ipsor est.
sic sacrilegiu dissensionis ipsor e. sic etia baptismus qui
xpi e dici debet ipsor. Sacramenta si ead sunt ubiq; sunt
integra. etiam si pue intelligunt & discordiose tractant.
Sicut scripta ipsius euangelii si eade ipsa e ubiq; integra e.
etiam si innumerabili ipsarum falsarum opinionum uari
etate asserat. It.

Manus aute impositio non sicut baptismus repeti non po
test. Quid enim aliud nisi oratio sup homine? It

Nos hereticor e baptismum dicimus. uerb euangelicis
consecratum? Commoti factis eor etiam que di sunt eis
tribuere uolum? quasi ea contaminare potuerunt. aut
ppria sua facere que dei sunt. quia ipsi dei e noluerunt.
It. Nos sacramenta noui testamenti. apud quoslibet hereti
cos uel scismaticos inuenientes non debemus ipsis tribuere
It. Patres nri non solu ante cyprianum. uel agrippinum.
sed etiam postea saluberrimam consuetudine tenuerunt.
ut quicqd diuinu atq; legitimum in aliq heresi. uel scis
mate integru reperirent. approbarent poti qnegarent. Quicqd
aut alienum & erroris illi uel dissensionis ppium ueracit
arguerent & sanarent. LIBRO. IIII.

Sicut aute urgeri uideor cu mi dicit. g hereticus dimittit
peccata. sic & ego urgeo cu dico. Ergo qui celestia manda
ta non seruat auarus. raptor. fenerator. inuid. uerb
sclo non factis renuntians dimittit
peccata?

Signum sacramenti di. sic iste. ita et ille. Sic meritum suum nec iste nec ille. Illud enim sacramentum et in malis hominib; xpi ee cognoscit. It.

Si in heresi baptizatus in nomine sce trinitatis non sit tamen templum dei sed ab heresi non recesserit. quo modo in itaq; in auaricia in eod nomine baptizatus fit templum dei si ab auaricia non recedat. que est idolorum seruitus. It.

Frustra quidam qui ratione uincuntur consuetudinem nobis obiciunt. quasi consuetudo maior sit ueritate. aut non sit in spiritalib; sequendum quod in melius fuerit a sco spu reuelatum. Hoc plane uerum est quia ratio et ueritas consuetudini suffragatur. Nichil oportet firmius retinere. It.

Sicut apls paulus. qui primo fui blasphemus et persecutor et iniuriosus. sed misericordiam merui. quia ignorans feci. Post inspirationem uero et reuelationem factam. qui in eo quod errauerat perseuerat prudens et sciens sine uenia ignorantie peccat. Presumptione enim atq; obstinatione quadam nititur. cum ratione superetur. Hoc uerissimum est longe grauius esse peccatum eius qui sciens quam eius qui nesciens peccauerit. Et ideo uir scs cyprianus non solum doctus sed etiam docibilis. quod in laude epi que designat. apls sic ipse intellexit ut diceret. etiam hoc in epo ee diligendum. ut non solum sciens doceat sed etiam patienter discat. It. Quero quo quis peccet grauius. qui nesciens in heresim incurreret an qui sciens ab auaricia id ab idolatria non recesserit. secundum quidem illam regulam qua peccata scientium peccatis ignorantie preponuntur auarus cum scientia uincit in scelere. Sed ne forte hoc faciat in heresi sceleris ipsius magnitudo quod facit in auaricia scientie admissio. Hereticus nesciens auaro sciente coequetur. Quam quam non hoc uideatur ostendere. testimonium quod ipse cyprianus exemplo posuit

Quid enim inherreticis nisi blasphemias detestamur? Volens autem demonstrare adfacilitatem ueniae ignorantium pertinere peccata posuit abapostolo exemplum uel uitam. Qui prius fui blasphemus et persecutor et iniuriosus. sed misericordiam consecutus sum. quia ignorans feci. Sed si possunt ut dixi ambo peccata aequaliter appendantur. Ignorantis blasphemia et scientis idolatria. et eadem sententia uidicentur ille qui quaerendo xpm inueniri similem sermonem falsitatis incurrit. et ille qui sciens xpo resistit loquenti per apostolum. quia omnis fornicator aut inmundus. aut auarus. quod est idolorum seruitus non habet hereditatem in regno xpi et dei. Cur in illo baptismus et euangelica uerba improbantur. in isto autem approbantur cum ab illius columbe membris utique inueniatur alienus.

Perfidus autem et blasphemus. Item.

Si in perfidia et blasphemia permanserit. nec extra ecclesiam nec intra ecclesiam remissionem accipit peccatorum. aut si propter uim sacramenti ad punctum temporis accipit. et foris et intus eadem uis operatur. sicut uis nominis xpi expulsionem demoniorum etiam foris operabitur. Item.

Satis ostendimus ad baptismum qui uerbis euangelicis consecratur. non pertinere cuiusque ut dantis ut accipientis errorem. siue de patre. siue de filio siue de spiritu sancto. aliter sentiat quam doctrina celestis insinuat. Item.

Constituamus ergo duos aliquos isto modo. Unum eorum ubi gratia id sentire de xpo quod fotinus opinatus est. et in eius heresi baptizari. extra ecclesiae catholicae communionem. alium uero hoc id sentire sed in catholica baptizari existimantem ipsam esse catholicam fidem. Istum non dum hereticum dico nisi manifestata sibi doctrina catholicae fidei resistere maluerit. et illud quod tenebat elegerit.

Quod antequam fiat manifestum , et illum qui suus est et
peiorem. Itaque in hoc falsa opinio. in illo autem et la ipsa
diuisio corrigenda est. Sed in neutris ipsorum sacramenti
ueritas repetenda. Item.

Numquid potest inquit hereticus uis baptismi esse maior
aut potior quam confessio? quam passio? ut quis coram hominibus
Christum confiteatur et sanguine suo baptizetur. et tamen neque
neque hoc baptisma heretico prodest. si quamuis Christum con
fessus extra ecclesiam fuerit occisus. hoc uerissimum est.
extra ecclesiam quippe occisus caritatem non habuisse con
uincitur. Item. Potest igitur nobis et hereticis baptisma esse
commune? cum quibus potest et euangelium esse commune
quamuis a fide nostra error distet illorum siue aliud de patre ut
de filio. ut de spiritu sancto sentiant. quam ueritas habet. siue ab
unitate precisi non colligant cum Christo sed spargant.

Sicut autem in latrone. Item
quia per necessitatem corporaliter baptismus defuit. perfecta
salus est quia per pietatem spiritaliter adfuit. sic et cum ipsa presto est
si per necessitatem desit. quod latroni adfuit. perficitur
salus. quod traditum tenet uniuersitas ecclesie. cum par
uuli infantes baptizantur. qui certe nondum possunt
corde credere ad iustitiam. et ore confiteri ad salutem
quod latro potuit. Quin etiam flendo et uagiendo cum
in eis misterium celebratur. ipsis misticis uocibus obstrepunt
et tamen nullus christianorum dixerit eos inaniter baptizari.

Si pro eo qui respondere potest. Item
in baptismo alius respondeat. non itidem ualet. ex qua
regula illud in euangelio dictum est. quod omnis cum legitur
naturaliter mouet. etatem habet ipse pro se loquatur. Quibus
omnibus rebus ostenditur. aliud esse baptismi sacramentum.

aliud conuersionem cordis sed ad salutem hominis ex utroq;
compleri nec si unum horum defuerit. ideo putare debe
mus consequens esse. ut et alterum desit quia illud sine
isto potest esse in infante. et hoc sine illo potuit esse in
latrone complente deo. siue in illo siue in isto quod non
ex uoluntate defuisset. Cum uero ex uoluntate alterum horum
defuerit. reatu hominem inuolui. et baptismus quidem potest
inesse. ubi conuersio cordis defuerit. Conuersio autem cordis
potest quidem inesse non percepto baptismo sed contempto
baptismo non potest. Neq; enim ullo modo dicenda
est conuersio cordis ad deum. cum dei sacramentum contempnitur.

LIBRO . V.

IIII. Cum enim tantum ualet baptismus per hominem contemptibilem quantum per apostolum datus. ita nec illius nec illius sed christi esse cognoscitur. Item. Inuenimus dictum ab apostolo et gloriam meam quis utiq; in domino. et ministerium meum et prudentiam meam. et euangelium meum. quis utiq; a domino impertitum atq; donatum. Baptismum autem meum nemo bonorum dixit omnino. neq; omnium aequalis est gloria. nec ministrant omnes aequaliter. nec aequali prudentia sunt omnes praediti. et in euangelizando alius alio melius operatur. et ideo dici potest alius alio doctior et ipsa doctrina salutari. Alius autem maius minusue alio baptizatus dici non potest. siue ab inferiore. siue a maiore baptizetur. Item.

Si ius baptizandi non habuit qui baptizauit tamen christi est quod dedit. et ille christi est qui accepit. Multa enim contra ius dantur. nec tamen ideo ut nulla. ut non data dicuntur. Item. Neq; enim pares Cipriano sicut ingenii facultateq; sermonis et doctrinae ubertatem seu concilio cunctarum gentium cui profecto inesse per spiritum unitatem praeponere affecte.

Cum ergo et intus sint mortui nec lavantes. Item.
Ita non dicerem, tanta diceret cyprianus. quid vult non pertinere
ad illam unam columbam. vel nondum pertineant et foris
sunt mortui. qui manifestius adeo ut non pertineant
vel nondum pertineant. Verumque si ab eo non posse vi
vificari alterum qui ipse non vivit. Manifestum est eos
qui intus a talibus baptizantur si vera confessione cordis
accedunt. ab eo vivificari cuius est baptismus. Item.

Non ita de sola consuetudine. sed etiam de veritatis ra
tione presumit. qui nullorum hominum perversitate
perversum fieri dicit sacramentum dei. quod etiam in per
versis esse declaratur. Item.

Quomodo aqua mundat et sanctificat homicida? Quomodo
benedicunt oleum tenebre? Si autem deus adest sacramentis
et verbis suis per quales libet administrentur. et sacramenta
dei ubique recta sunt. et mali homines quibus nichil
prosunt. ubique perversi sunt. Illud autem quale est ut ideo
putentur heretici non habere baptismum quia non habent
aecclesiam. Et utique cum baptizatur de sancta aecclesia interrogatur
quasi vero ille qui intus non factis sed verbis seculo re
nuntiat. non hoc in baptismo interrogatur. Sicut ergo huius
falsa responsio non efficit ut baptismus non sit quem percipit
sic et illius de aecclesia sancta falsa responsio non efficit ut baptismus
non sit quem percipit. Et sicut ille si postea quod fallaciter res
pondat. veraciter impleat non ei baptismus repetitur sed vi
ta corrigitur. sic et ille si postea veniat ad aecclesiam de qua in
terrogatus falsum respondat. quia tam se habere dum non
haberet putabat. ipsa quam non habebat ei datur. non
quod acceperat iteratur. Cur autem ad verba que procedunt
ex ore homicide possit tamen deus oleum sanctificare et in altari

q ab hereticis positus sunt non possit nescio. It.

Si ergo ad hoc ualet quod dictum in euuangelio deus peccatorem non audit. ut per peccatorem sacramenta non celebrentur quomodo exaudit homicidam deprecantem. ut super aquam baptismi ut super oleum. ut super eucaristiam ut super capita eorum quibus manus imponuntur. que tamen omnia et fiunt et ualent. etiam per homicidas id est per eos qui oderunt fratres. etiam in ipsa ecclesia. cum dare nemo possit quod non habet. quomodo dat homicida spiritum sanctum. et tamen etiam intus ipse baptizat. Deus ergo dat etiam ipso baptizante spiritum sanctum. It.

Sacramentum gratie dat deus etiam per malos ipsam uero gratiam non nisi per se ipsum. uel per sanctos suos. et ideo remissionem peccatorum uel per se ipsum facit uel per ipsius columbe membra quibus ait sicut dimiseritis dimittentur. sicut tenueritis tenebuntur. It. Consuetudo illa que opponebatur cypriano ab apostolorum tradicione [exordium] exordium credenda est sicut sunt multa que uniuersa tenet ecclesia et ob hoc ab apostolis precepta bene creduntur quamquam scripta non reperiantur. It.

Manus autem impositio si non adhiberetur ab heresi uenienti tamquam extra omnem culpam esse iudicaretur. Propter caritatis autem copulationem. quod est maximum donum spiritus sancti. sine quo non ualent ad salutem quecumque alia sancta in homine fuerint. manus hereticis correctis imponitur.

.V. In homine iusto et in homine iniusto. LIBRO. VI. sacramentum sanctum est baptisma. quod neque alicuius equitate augetur. neque alicuius iniquitate minuitur. It. Si non sanctificatur aqua cum aliqua erroris uerba per imperitiam peccator effudit multa non solum mali sed etiam boni fratres in ipsa ecclesia non sanctificant aquam. Multorum enim preces emendantur cotidie

si doctorib; fuerint recitate. & multa in eis repiunt contra
catholicam fidem. p tunc q si manifestet aliquos baptiza
tos. cum ille pces dicte sup aquam fuissent. iubebunt
denuo baptizari. quid ita qa plerumq; pcis uitium supat
pcantis affectus. Et quia certa illa uerba euangelica sine
quib; non potest baptismus celebrari. tantu ualent. ut p
ut p illa sic euacuent quecumq; in pce uiciosa contra
regulam fidi dicunt. quemadmodu demoniu xpi nomine
excludit. Nam utiq; hereticus si afferat prece uiciosam
nec bonu habet caritatis affectum quo possit illa inpicia
supari. Et ideo simil e illi quicq; in ipsa catholica inuid
et maliuol. quales illic arguit ciprianus. afferat etiam ut
fieri solet. in aliqua pcem in qua loquitur cont regulā
fidei. Multi quippe irruunt in pces. non solu ab imptas
loquacib; sed etiā ab hereticis compositas. et p ignorantie
simplicitate non eas ualentes discernere. utunt eis.
arbitrantes qd bone sint. nec tam qd eis puersum est
euacuat illa que ibi recta sunt sed ab eis potius euacuat

·r· Solet etiā queri. LIBRO·VII·
utru ab pbandum sit baptisma. qd ab eo qui non acce
pit accipit. sed forte hoc curiositate aliqua didicit.
quemadmodu dandum sit. et utru nichil intersit quo
animo accipiat ille cui dat. cu simulatione an sine
simulatione. Si cu simulatione utru fallens sicut in
eccla ul in ea que putat eccla. an iocans sicut in
mimo. Et qui sit sceleratius in eccla fallacit accipe. an
in heresi ul scismate sine fallacia id est animo non si
mulatato. Et utrum in heresi fallacit an in mimo cu
fide. Si quisq in agendu repentina pietate moueat.
quamq tale si etiā illi conferam. q in ipsa catholica fallacit

accipit. mirum si dubitat quis eum preferendus sit.

Quid enim possit animus ueraciter dantis fallaciter accipien
ti. non uideo. sed arbitremur aliquem etiam fallaciter dan
tem. cum et tradens et accipiens in ipsa unitate catholica
fallaciter agant. utrum hoc magis baptisma sit. accepta
dum an illud quod in mimo datur. Siquis existat qui fide
liter subito commotus accipiat an quantum ad ipsos quidem
homines attinet. plurimum distet inter credentem
in mimo et irridentem in ecclesia ad ipsius autem sacra
menti integritatem nichil inter sit. Sicut nichil inter
est ad integritatem sacramenti in ipsa catholica. utrum id
aliqui fallaciter an ueraciter agant. cum tamen hoc uel utrique
agant. cur extra intersit non uideo quando ille qui accipit non
simulatione palliatus sed religione mutatus est. An
plus ualent ad confirmandum sacramentum. alii ueraces
inter quos agitur. quam ad frustrandum illi fallaces. a quibus agitur
et in quibus agitur. et tamen si postea prodatur. nemo repetit
sed aut excommunicando punitur illa simulatio. aut
penitendo sanatur. Sed nobis tutum est in ea non progredi
aliqua temeritate sententie que nullo in catholico
religionali concilio concepta nullo plenario termina
ta sunt. Id autem fiducia secure uocis asserere. quod in
gubernatione domini dei nostri et saluatoris ihesu christi uniuer
salis ecclesie consensione roboratum est. Verumtamen siquis
me forte in eo concilio constitutum ubi talium rerum questio
uersaretur. non precedentibus quorum sententias sequi mallem
urgeret ut dicerem quid ipse sentirem. sicut eram affectus esse
quo eram cum ea dictarem. nequaquam dubitarem habere bap
tismum. eos qui ubique et a quibuscumque illud uerbis euuan
gelicis consecratum. sine sua simulatione et cum aliqua fide accepissent.

Quam q̄ ta ad salutē spiritalē n̄ pdesset si caritate caruissent
quo catholice insererent aecclię. Si enī habeā inquit fidē ut
montes transferam caritatē autē n̄ habeā nichil sum. Sic
iam prectis maioꝝ statutis non dubito etiā illos habere
baptismum qui quis fallaciter id accipiant. in ecclīa tam̄
accipiant. ut ubi ē putat ecclīa ab eis quoꝝ societate id
accipit. de quib; dictū ē. ex nob exierunt. Ubi autē neq;
societas illa ē ita crederet. utrū ludicre. ⁊ mimice et
iocularit̄ ageret. utrum ad pband̄ ēēt baptism̄ q sic daret̄
diuinū iudiciū p aliciu⁹ reuelationis oraclm concordi ora
tione gemitib; iplorandū ēē censerē. ita sane ut p m dictos
sententias nec q̄d iā exploratū & cognitū asserrent. humilit̄
expectarem. AUG DE UERBIS APLI. SR. IIII.

VII. Iuuenis hominē concupiscentias suas carnales sectantē
totūq; se illis seruū donantē occupari undiq; uoluptate
fornicari. inebriari. non dico amplius fornicari q̄ inebri
ari. Hec dixi que licite commune sed non dī legib; Quis
enī aliquando ad iudicē ductus ē. quia meretriciis lupa
nar intrauit. Quis aliqdo in publicis tribunalib; accusat̄
est. quia p suas lustrias lasciuus inmundusq; defluxit.
Quis aliqdo habens uxorē. quia ancilla sua uiciauit cri
men inuenit. sed in foro non celo in lege mundi non
in lege creatoris mundi. GREG. X.

VIII. Pro magno comendat̄ epis patrimonia pupilloꝝ. quo
magis gr̄a paruuloꝝ. Pupillum tuetur epis. ne mor
tuis parentib; opprimant abextraneis. clamet plus pro
paruulo. cui timet ne a parentib; occidat̄. XVII.

VIIII. Pfectio in hac uita nulla ē. Ad quam sci martyres p
uenerūt. ideoq; habet ecclastica disciplina quod fideles
nouerunt. cū martyres eo loco recitant ad altare dei.

ubi non pro ipsis oratur. potius autem commemoratur. defunctis oratur. Iniuria est enim pro martyre orare. cuius nos debemus orationibus commendare. XXII.

x. Forte in populo dei stat iuxta te auarus. raptor in alienis rebus. alienis quem nosti talem & fidelis est. uel potius fidelis uocatur. non eum potes de ecclesia pellere. si habes aliquem aditum & castigando & corripiendo corrige. Accessurus est tecum ad altare. noli timere unusquisque onus suum portabit. It.

Quomodo inquit ferrem quem noui malum. Sint melius ipsum ferres quam te foras efferres. Ecce quomodo ferres. Attenderes apostolum dicentem. unusquisque proprium onus portabit. liberaret te ista sententia. non enim cum illo communicares auaritiam. sed communicares cum illo xpi mensam. Et quid tibi obesset si cum illo communicares xpi mensam. Apostolus dicit. qui enim manducat et bibit indigne. iudicium sibi manducat & bibit. Sibi non tibi. Sane si iudex es si iudicantis potestatem accepisti. ecclesiastica regula. si apud te accusatur. si ueris documentis testibusque conuincitur. coherce. corripe. excommunica degrada. It. Sunt autem operarii boni circueunt aream & ea grana que foris excussa sunt quibusdam mundatoriis trahunt. & reuocant in aream & si trahendo et si cogendo mundatoria instrumenta sunt. leges mundanae iste. reuoca etiam cum terra the triticum nec propter terram perdat triticum. It.

Dixerunt absens ab illis donatistis dampnatus est cecilianus absens ab istis catholicis dampnatus est primianus. Quomodo isti non preiudicant absenti primiano. sic & illi preiudicare non potuerunt absenti ceciliano..

93

VI. Cum enim excto XXV.
qd promiserat ananius partem subtraxit. sacrilegii simul condempnatur et fraudis. Sacrilegii qd deum in pollicitacione fefellerit. Fraudis. quod de integris muneribus porcionem quandam putaverit substrahendam. XXVIII. It.

VII. Homines enim falsum iurant. ut cum fallunt. ut cum falluntur. Aut putat homo verum esse qd falsum est. et temere iurat. aut scit ut putat verum esse falsum et tamen pro vero iurat. et nichominus cum scelere iurat. Distant autem ista periuria. que duo commemoravi. Fac illum iurare qd verum putat esse pro quo iurat. Verum putat esse et tamen falsum est. non ex animo iste periurat. fallitur. hoc pro vero habet qd falsum est. non pro re falsa sciens iurationem interponit. Da alium. scit falsum esse et dicit verum esse. et iurat tamquam verum sit. Videtis quam ista detestanda sit belua et de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri velit. Omnes homines talia testantur. Fac alium. putat falsum esse. et iurat tamquam verum sit. et forte verum est.
Verbi gratia ut intelligatis. Pluit in illo loco interrogas hominem et putat non pluisse. et ad negotium illius competit ut dicat pluit. sed putat non pluisse. Dicitur ei vere pluit. vere. et iurat et tamen pluit ibi. sed ille nescit. et putat non pluisse periurus est. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo. ream linguam non facit nisi rea mens. It.

Si peccatum non esset iuratio. nec in veteri lege diceretur non periurabis. Reddis autem domino ius iurandum tuum. Non enim peccatum preciperetur nobis. It.

Non vobis dicimus non nos iurare. Si enim hoc dicimus. mentimur. quantum ad me pertinet iuro. sed quantum michi videtur magna necessitate compulsus. Cum video nisi faciam non michi credi. et ei qui michi non credit.

non se perdidit qui non credit. in hac ppensa ratione
et conlatione librata. cum magno timore dico
coram deo. aut testibus aut scit xps qui scit sic esse in ani
mo. & uideo quia plus est. id est quod amplius est quam est non.
Sed hoc quod amplius est a malo est. Et si non a malo iurantis
a malo est non credentis. SER. XXVIII.

XIII. Quomodo ergo te accipiam ad alienam causam testem. quem
causam tuam mentiris. Secos reos constituis dum contra te
falsum testimonium dicis. Quod factus es alteri quid te
infamas. Quomodo alter tuam calumpniam deuitabit.
quando te tue lingue mendacio reum facis. Et. Cum ergo
humilitatis causa mentiris si non eras peccator antequam
mentireris. mentiendo efficeris quod euitaueras. Veritas
in te non est nisi te dixeris ita peccatorem. ut etiam esse cognos
cas. Veritas autem ipsa est ut quod es dicas. Nam quomodo est
humilitas. ubi regnat falsitas. XXXII.

XIIII. Pompa funeris. agmina exequiarum. sumptuosa diligentia
sepulture. monumentorum opulenta constructio. uiuorum
sunt qualiacumque solatia. non adiutoria mortuorum.
Orationibus uero sancte ecclesie. et sacrificio salutari. et elemosinis
que pro eorum spiritibus erogantur. non est dubitandum
mortuos adiuuari. ut cum eis misericordius agatur a domino.
quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum
uniuersa obseruat ecclesia. ut pro eis qui in corporis xpi et
sanguinis comunione defuncti sunt cum ad ipsum sacrificium
loco suo commemorantur oretur. ac pro illis quoque offerri comme
moretur. Cum uero eorum commendandorum causa opera misericordie
celebrantur. quis eis dubitet suffragari. pro quibus orationes
deo non inaniter allegantur. Et. Permittantur itaque precordia
carorum de suorum mortibus contristari dolore sanabili. et

consolabiles lacrimas fundant condicione mortali.
Quas tamen reprimat fidei gaudium quia credunt fideles
quando moriuntur aliquantulum a nobis transire et ad meliora
abire. Consolentur eos etiam fraterna obsequia siue in
funeribus exhibentur siue in dolentibus ne sit illa querela dicentium
Sustinui qui simul contristaretur et non fuit et conso
lantes et non inueni. Sit pro uiribus cura sepeliendi et
sepulcra construenda. quia et in scripturis sanctis inter
bona opera deputata sunt. nec solum in corporibus patriarcharum
aliorum sanctorum in humanandis corporibus cadaueribus iacentium uerum
etiam ipsius domini corpore predicati atque laudati sunt. qui
ista fecerunt. Impleant hec homines erga suos officia
postremi muneris et sui humani lenimenta meroris

XV. Potest non dolere cor humanum. S. XXIII.
defuncto carissimo. Melius tamen cum dolebat sanatur
cor humanum. quam non dolendo fit inhumanum. Maria
dominum querebat et mortuum fratrem dolebat.

XVI. Habes aliquem debitorem qui in te S. XXV.
peccauit qui forte iniuriam fecit dimitte illi roga
ti. indulge poscenti. parce penitenti. ne dum dene
gas pietatem fratri. tibi claudas indulgentiam patris.
Si septies peccauerit in te die. Si peccauerit in te frater tuus corripe illum. Et si penitentiam
egerit. dimitte illi. septies in die noluit intellegi
non quotienscumque ne forte peccet occies et nolis innos
cere. Quid est ergo septies? semper quotienscumque peccauerit.
cumque penituerit. Si hominem haberemus iudicem.
cui quicquid uellet fingeret inimicus. nemo est diabo
lo astucior ad fingendum. Nam et nunc falsa crimi
na de sanctis ipse confingit sciens suas criminationes ualere
non posse apud deum. inter homines illas spargit.

& hoc ei quid pdest. cu dicit apls. gloria hec ē testimo
nium conscientie nre. Putatis tam qui ille falsa
crimina nulla astucia confingit. Nouit quid inde
mali agat. nisi ei resistat uigilantia fidei. Inuenit
& de bonis mala spargit. ut infirmi non putent aliqs
ee bonos & tradant se rapiendos libidinib; & dispan
dos dicentes apud se ipsos. Quis eni qui seruat mandatu
dni. aut quis est. qui seruat castitatē. dum putat
quia nemo ipse sit nemo. IT

Oportet eni ut seruo di habenti aliquē honorē in
eccla. deferat primus locus. Quia si non deferat malu ē
illi qui non defert non tam bonum ē. illi cui defert.
Oportet utiq; ut in congregatione xpianoz prepositi
plebi eminentius sedeant. ut ipsa sede distinguant
& eoz officium satis appareat. Non tam ut inflent
de sede. sed ut cogitent sarcina. unde sunt reddituri
rationem.. SERMO XLVI.

XVII. Dicunt qdam si non dimittunt homines peccata falsu ē
g qd ait xps. que solueritis in terra soluta erunt et
in celo. Nescis quare hoc dictu sit. quomodo dictu sit.
daturus erat dns spm scm hominib; & ipsu spm scm a
ab ipso spu sco. uolebat intellegi dimitti pecca. Na
quid ē homini si eger sanandus uis in te medicu.
mecu quere medicu. Nam hoc ut euidentius osten
deret dns a spu sco que donauit fidelib; suis dimitti
peccata. non meritis hominum quoda m sic ait.
resurgens a mortuis. Accipite spm scm. & cum dixisset
accipite spm scm. continuo subiecit. si cui dimiseri
tis peccata dimittunt ei. hoc ē sps dimittit n uos.
Sps aute di ē ds g dimittit. n uos. Sed ad spm qd sit uo.

nescitis quia templum dei estis. et sps dei habitat in uob.
et iterum. Nescitis quia corpora uřa templum in uob ÷ spus sci
qui habetis a deo. Ds q̊ g. habitans in templo sco suo in
scis fidelib, in ecclia sua p eos dimittit peccata. quia ui
ua tepla sunt. Sed qui dimittit p homine. potest di
mittere et per hominem. Neq; eni min' idoneus est
ipse dare. qui potest palium dare. fi iohem quib;da
dedit. ipsi iohi p quē dedit. sitū. LXV.

XVIII. Si in una domo lite habeant uir et uxor. ad hoc debet
laborare uir. ut domet uxore. Domata uxor subiu
get uiro. Subiugata uiro uxor. fiet. pax in domo.

XVIIII. Quamuis apls. LXVI.
capitalia plura commemorauerit. nos tam ne despati
onem facere uideamur. breuit dicimus que illa st.
Sacrilegium. homicidium. adulteium. falsū testimoniū.
furtum. rapina. supbia. inuidia. auaricia. et si longo
tempore teneat iracondia. et ebrietas si assidua fue
rit. inter numero computat. Quicumq; eni aliq
de istis peccatis in se iam recognouerit. nisi digne se
emendauerit. et si habuerit spatium longo tepore
et penitentiam non egerit. et largas elemosinas no
erogauerit. et a peccatis suis se non abstinuerit. illo
transitorio igne ut dixit apls purgari non poterit.
sed aeterna illum flama sine ullo remedio trucidabit
Que aute sunt minuta licet omib, nota sunt tam
quia longum. e. ut omia replicent. opus ÷ ut ex
eis ut aliqua nominemus. Quociens aliquis in cibo
et in potu. plus accipit q necessitas. e. qd ad minuta
peccata nouit ptinere. quociens plus loquit q
oportet. plus tacet q expediat. Quociens paupem

inportune petentem exasperat. quociens cum sit corpore
sano aliis ieiunantibus prandere voluerit. et somni deditus
tardius ad ecclesiam venerit. quociens excepto desiderio filiorum
uxorem suam cognoverit. quociens in carcere positos
tardius requisierit. infirmos tardius visitaverit. et dis
cordes ad concordiam revocare noluerit. si plus aut proxi
mum aut uxorem. aut filium aut servum exasperaverit aut
quam oportet. si amplius fuerit blanditus quam opor
tet. si cuicumque maiori persone. aut ex voluntate aut
ex necessitate adulari voluerit. si pauperibus et esurientibus
elemosinam non tribuerit. et sibi nimium deliciosa
et sumptuosa convivia preparaverit. si se aut in ecclesia aut
contra ecclesiam fabulis ociosis unde in die iudicii ratio
reddenda est occupaverit. si dum in causa iuravimus et cum
hoc per aliqua necessitate implere non potuimus utique
periuravimus. et cum facilitate et temeritate maledicimus
cum scriptum sit neque maledici regnum dei possidebunt
et si cum aliquid suspicamur. quod tamen plerumque non ita ut
credimus completur. sine ulla dubitatione delinquimus.
Hec enim et his similia adminuta peccata pertinere
non dubium est que sicut iam dixi enumerari vix possunt
et a quibus non solum omnis populus christianus sed etiam
nullus sanctorum immunis esse potuit aut poterit. Quibus
licet occidi animam non credamus tamen ita eam velut
quibusdam pustulis. et quasi horrenda scabie replentes
deformem faciunt. ut eam ad amplexus illius celestis
sponsi aut vix. aut cum grandi confusione venire per
mittant. SERMO. LXVIII.

XX. Omnis christianus dilectissimi qui a sacerdotibus excommunicatur.
sathane tradi dicitur. Quomodo scilicet quia extra ecclesiam est

96

diabolus. sicut in celis xps. Ac per hoc quasi diabolo tradi dr.
qui ab aecclesiastica communione remouetur. Unde illos
quos tunc apls sathane traditos ee pdicat. excommunicatos ee
a se demonstrat. AUG. EXCERPTA AD ROMANOS
EXPOSITIO. PROPOSITIONUM. CAP. LXXXI.

A

plS rectissime admonet ne quis ex eo qd a dno suo in lib
tatem uocatus est. factus xpianus extollatur in superbia
& non arbitretur in huius uite itinere seruandum ee
ordinem suum. ut potestatib; sublimiorib; quib; pro
tempore rerum temporaliu gubnatio tradita e. pu
tet non se ee subdendum. Cu eni constemus ex
anima et corpore. quam diu in hac uita tempali
sumus etiam reb; tepalib; ad subsidium degende huius
uitam. Oportet nos ex ea parte que ad hanc uitam ptinet
ee potestatib; id e hominib; res humanas cu aliquo ho
nore administrantib;. Ex illa au qua credim parte deo
& in regnum ei uocam. non nos oportet ee subditos
cuiq hominu id ipsum in nob euertere cupientes. qd ds
ad uitam aeternam donare dignat e. Si quis ergo putat
qm xpianus e non sibi ee uectigal reddendum. aut
tributum non ee exhibendum honorem debitum eis q
hec curant potestatib; in magno errore labitur. Sed modus
iste seruandus e quem ds ipse prescribit. ut reddam
cesari que cesaris sunt. & deo que dei sunt. Quaqua
eni ad illud regnu uocemur. ubi nulla erit potestas hui
modi. In hoc tam itinere du agimus. donec perueniamus
mus ad illud seclm ubi fit euacuatio omis principatus
& potestatis. condicionem nram pro ipso rerum huma
narum ordine toleremus. nichil simul acte facientes
et in eo ipso non tam hominib; qua deo q hec iubet obtemperantes.